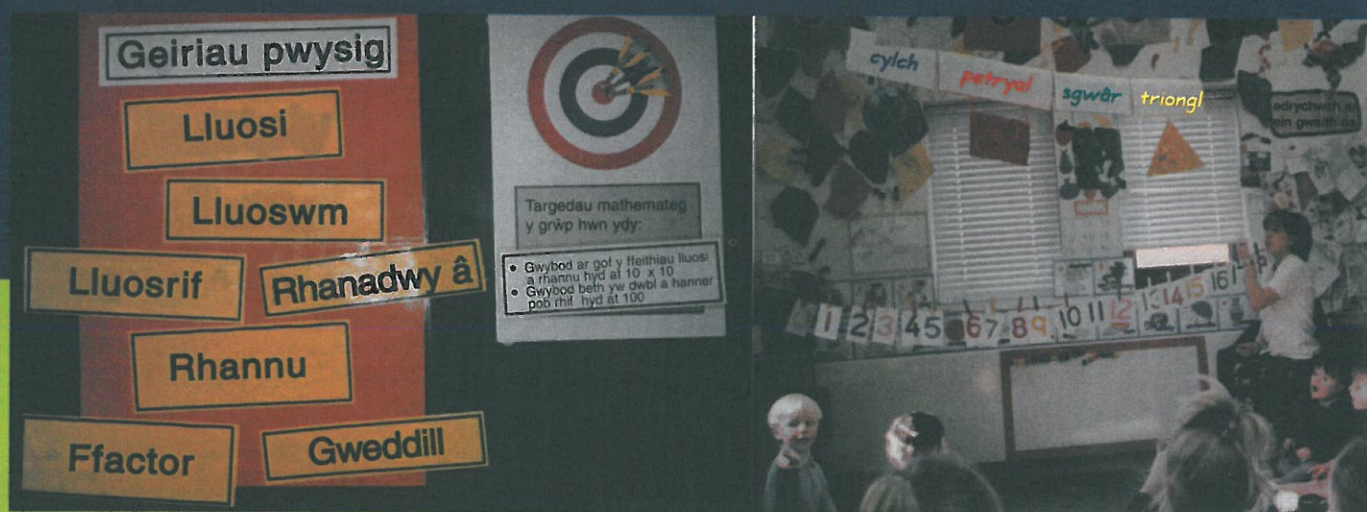

Geirfa Mathemateg

I bwy mae'r llyfr hwn?

Pwrpas y llyfr hwn yw nodi'r geiriau a'r ymadroddion y dylai disgyblion allu eu deall a'u defnyddio er mwyn dod i ben â'u gwaith mathemateg yn llwyddiannus. Paratowyd y gyfrol yn wreiddiol gan yr Adran Addysg a Chyflogaeth (DfEE) i ategu'r cynllun Strategaeth Rhifedd Cenedlaethol ochr yn ochr a'r Fframwaith ar gyfer Addysgu Mathemateg (*Framework for Teaching Mathematics*) yn ysgolion Lloegr.

Derbyniodd Cyd-bwyllgor Addysg Cymru ganiatâd y cyhoeddwyd i baratoi'r addasiad Cymraeg hwn dan nawdd Cynllun Cyhoeddiadau CBAC i gynorthwyo disgyblion sy'n dysgu mathemateg trwy gyfrwng y Gymraeg yn ysgolion cynradd Cymru.

Bydd y cynnwys o ddiddordeb arbennig i chi os ydych:

yn athro neu athrawes dosbarth

yn gynorthwyo disgyblion sy'n dysgu Cymraeg fel ail iaith

yn addysgu disgyblion ag anghenion addysgol arbennig

yn gynorthwyo ydd sy'n gweithio gyda disgyblion yn eu gwersi mathemateg

yn rhiant neu oedolyn arall sy'n gynorthwyo disgyblion yn y dosbarth neu gartref

Pam mae galw am y llyfr hwn?

Daw diffygion yng ngeirfa fathemateg disgyblion i'r amlwg mewn sawl ffordd: peidio ag ymateb i gwestiynau yn y gwersi; methu cyflawni tasg a osodir iddynt; cael marciau isel mewn profion.

Gallai'r canlynol fod yn rhesymau am ddiffyg ymateb y disgyblion:

nid ydynt yn deall y cyfarwyddiadau llafar neu ysgrifenedig

er enghraifft, 'tynnwch linell rhwng', 'rhowch gylch o gwmpas' neu 'darganfyddwch ddwy ffordd wahanol o

nid ydynt yn gyfarwydd â'r eirfa fathemateg

er enghraifft, geiriau fel 'gwahaniaeth', 'tynnu', 'rhannu', 'lluoswm';

mae termau mathemateg yn gallu eu drysu

er enghraifft, mae gennym ystyron gwahanol yn yn ein hiaith bob-dydd i eiriau Cymraeg fel 'tynnu' neu 'teg';

gall geiriau eraill eu drysu

er enghraifft, defnyddiwn y geiriau 'pwysu' a 'rhannu' yn ein hiaith bob-dydd ond, mewn mathemateg, mae ganddynt ystyron sy'n debyg ond yn fwy penodol.

Gwelir felly fod rhesymau ymarferol pam y dylai disgyblion ddysgu'r eirfa briodol er mwyn gallu cymryd rhan yn y gweithgareddau, gwersi a phroffion sy'n rhan o fywyd yr ystafell ddosbarth. Ar ben hyn oll mae rheswm pwysicach: mae iaith fathemategol yn rhan hanfodol o ddatblygiad meddwl y disgybl. Os nad oes gan ddisgyblion yr eirfa i'w galluogi i sôn am rannu, neu berimedr, neu wahaniaeth rhifol, ni fydd modd iddynt gynyddu eu dealltwriaeth o'r meysydd hyn o wybodaeth fathemategol.

Trefn y llyfr a sut y gellir ei ddefnyddio

Er mwyn eich helpu i gyflwyno iaith fathemategol briodol ar yr adeg iawn, neilltuwyd pedair tudalen o restrau geirfa ar gyfer pob blwyddyn ysgol. Mae tair tudalen gyntaf pob blwyddyn yn grwpio'r geiriau yn ôl y meysydd canlynol:

rhif a'r system rifo

gwaith cyfrifo

datrys problemau

trin data

mesurau, siâp a gofod

Mae geirfa'n ymwneud â Defnyddio a Chymhwyso Mathemateg wedi ei hymgorffori trwy'r cyfan.

Defnyddir is-benawdau hefyd i grwpio'r geiriau a'r ymadroddion yn fwy manwl.

Mae pedwaredd dudalen pob blwyddyn yn rhestru geirfa a ddefnyddir wrth roi cyfarwyddyd ynglŷn â phroblemau mathemategol, y math a welir mewn cwestiynau profion ac adnoddau dysgu.

Mae rhestrau pob blwyddyn yn cynnwys geirfa o'r flwyddyn flaenorol, ynghyd â geiriau newydd mewn coch ar gyfer y flwyddyn dan sylw o Flwyddyn 1 ymlaen.

Gall athrawon dosbarth ddefnyddio'r rhestrau hyn i weld pa eirfa sy'n berthnasol i gyfres benodol o wersi ac wedyn drefnu i gyflwyno'r geiriau a'r ymadroddion hynny i'r disgyblion, yn ogystal ag atgyfnerthu termau a ddysgwyd eisoes. Ar yr un pryd bydd modd gofyn i staff cynorthwyol a rhieni bwysleisio'r eirfa hon am gyfnod priodol.

Nid yw'r rhestrau a ddarperir yn gyflawn; gellir ychwanegu atynt unrhyw eiriau neu ymadroddion eraill yn ôl y galw.

Sut mae'r disgyblion yn datblygu eu dealltwriaeth o dermau mathemateg?

Yn aml, bydd athrawon yn defnyddio iaith anffurfiol, bob-dydd, yn y gwersi mathemateg cyn cyflwyno geirfa dechnegol neu ar yr un pryd. Er bod hyn yn cynorthwyo'r disgyblion i ddeall ystyr gwahanol eiriau ac ymadroddion, daw'n amlwg fod angen dulliau mwy ffurfiol o gyflwyno a dysgu'r eirfa briodol, a hynny'n gynnwys iawn os yw'r disgyblion i ddatblygu defnydd o'r termau mathemategol cywir cyn gynted ag y bo modd.

Efallai y bydd rhai plant yn gyfarwydd â geiriau mathemategol anffurfiol; naill ai yn Gymraeg neu yn Saesneg, pan gyrhaeddant yr ysgol. Mae'n werth dechrau trwy archwilio i hyd a lled eu gwybodaeth a'u dealltwriaeth o dermau mathemateg ac yna adeiladu ar hynny.

Dylid meddwl am ffyrdd o gyflwyno geiriau newydd mewn cyd-destun addas, er enghraifft trwy ddefnyddio gwrthrychau go iawn, cyfarpar mathemategol, lluniau a/neu ddiagramau perthnasol. Eglurwch ystyr y geiriau yn ofalus gan eu hymarfer sawl tro. Nid yw cyfeirio at dermau newydd unwaith yn unig yn gwneud fawr o les. Anogwch y disgyblion i'w defnyddio mewn gwaith llafar, yn enwedig wrth i chi eu holi. Trwy ofyn amrywiaeth o gwestiynau agored a chaeedig, gallwch oresgyn unrhyw ansicrwydd a chamddealltwriaeth a allai fod ym meddyliau'r disgyblion. Daliwch ar bob cyfle i dynnu sylw at eiriau neu symbolau newydd wrth weithio gyda dosbarth cyfan neu grŵp, neu wrth sgwrsio ag unigolion. Y camau olaf yw dysgu darllen ac ysgrifennu termau mathemategol newydd mewn amrywiaeth o sefyllfaoedd, ac yn y pen draw ddod i sillafu'r geiriau perthnasol yn gywir.

Trefnu cyfleoedd rheolaidd i ddatblygu geirfa

Nid y disgyblion ieuengaf yn unig sy'n elwa ar gyfleoedd cyson i ddatblygu eu geirfa fathemategol. Dylai pob disgybl, trwy gydol Cyfnodau Allweddol 1 a 2, ddilyn cylch o waith llafar, darllen ac ysgrifennu fel sy'n cael ei amlinellu isod.

gwaith llafar yn seiliedig ar waith ymarferol

er mwyn i'r disgyblion ffurfio delweddau gweledol a chael profiad cyffyrddol o ystyr geiriau mathemategol mewn amrywiaeth o gyd-destunau;

mathau eraill o waith llafar

er mwyn iddynt gael y cyfle

- i wrando ar oedolion a disgyblion eraill yn defnyddio'r geiriau yn gywir
- i siarad yn hyderus a rhugl gan ddefnyddio brawddegau cyflawn sy'n cynnwys y geiriau a'r ymadroddion newydd, weithiau trwy gydadrodd, dro arall fesul un
- i ddisgrifio, diffinio a chymharu priodweddau, safleoedd, dulliau, patrymau, perthnasoedd a rheolau mathemategol
- i drafod ffyrdd o ddatrys problem, casglu data, trefnu eu gwaith ...
- i ragdybio neu ragfynegi canlyniadau posibl
- i gyflwyno, egluro a chyfiawnhau eu dulliau, canlyniadau, datrysiadau neu resymu, naill ai i'r holl ddosbarth neu i grŵp neu bartner
- i gyffredinoli, neu i ddisgrifio enghreifftiau sy'n cyd-fynd â datganiad cyffredinol;

darllen ar goedd neu'n dawel, weithiau fel dosbarth cyfan, dro arall yn unigol er enghraifft darllen:

- rhifau, arwyddion a symbolau, mynegiannau a hafaliadau a gyflwynir ar y bwrdd du
- cyfarwyddyd neu eglurhad mewn gweithlyfr neu werslyfr, neu ar CD-ROM ac ati
- testun yn cynnwys cyfeiriadaeth fathemategol mewn llyfrau ffuglen a ffeithiol, ac mewn llyfrau o hwiangerddi ac ati, yn ystod y cyfnod darllen yn ogystal ag yn y gwersi mathemateg
- labeli a phenawdau ar ddiagramau, graffiau, siartiau, tablau ac ati ar wal yr ystafell
- diffiniadau mewn geiriaduron lliwgar, gan gynnwys geiriaduron y bydd y disgyblion eu hunain wedi eu paratoi, er mwyn dod o hyd i gyfystyron, tarddiad geiriau, geiriau sy'n dechrau â'r un set o lythrennau (er enghraifft triongl, triawd, triphwynt, triban ...);

ysgrifennu a chofnodi mewn gwahanol ffyrdd gan ymestyn o eiriau, cymalau neu frawddegau byrion i baragraffau a darnau ysgrifennu mwy helaeth

er enghraifft:

- ysgrifennu rhyddiaith i ddisgrifio, cymharu, rhagfynegi, dehongli, egluro, cyfiawnhau
- ysgrifennu fformiwlâu, yn gyntaf mewn geiriau ac wedyn mewn symbolau
- braslunio diagramau a'u labelu i ddangos ystyr rhywbeth yn gliriach
- llunio a labelu graffiau, siartiau neu dablau ac yna ddehongli a rhagfynegi ar sail y data sydd ynddynt, mewn mathemateg a phynciau eraill.

Sgiliau gofyn cwestiynau

Nid oes modd i blant ddysgu ystyr geiriau heb gyd-destun. Mae'n hanfodol defnyddio holi ac ateb i'w cynorthwyo i ddeall syniadau mathemategol ac i ddefnyddio'r termau cywir.

Mae'n bwysig gofyn cwestiynau mewn gwahanol ffyrdd fel bod y plant a fethodd ddeall cwestiwn y tro cyntaf yn cael cyfleoedd pellach i ddal ar yr ystyr. Bydd disgyblion ail iaith yn elwa ar hyn a hefyd ddisgyblion eraill a fydd heb ddod yn gyfarwydd â'r eirfa a'r ffurfiau gramadegol a ddefnyddir yn yr ysgol.

Gellir yn hawdd ddefnyddio rhai mathau o gwestiynau, er enghraifft rhai sy'n gofyn i'r gwrandawr alw i'r cof a chymhwyso ffeithiau, yn amlach na chwestiynau sy'n gofyn am feddwl lefel uwch. Os defnyddiwyd yr holl ddulliau gwahanol o holi, fe sylwch fod y plant yn dechrau cynnig atebion mwy cymhleth wrth fynd ati i egluro eu hunain.

Dulliau holi

Galw ffeithiau i gof

Beth ydy 3 adio 7?

Sawl diwrnod sydd mewn wythnos?

Sawl centimetr sydd mewn metr?

Ydy 31 yn rhif cysefin?

Cymhwyso ffeithiau

Enwch ddau rif sydd â gwahaniaeth o 12.

Pa uned fydddech chi'n ei dewis i fesur lled y bwrdd?

Beth ydy ffactorau 42?

Rhagdybio neu ragfynegi

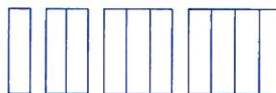
Amcangyfrifwch faint o farblys sydd yn y jar hon.

Pe byddech chi'n cynnal yr arolwg eto ddydd Gwener, beth ydy'r tebygolrwydd y byddai eich graff yr un fath?

Yn fras, beth ydy 51 llusgi 47?

Sawl petryal fydd yn y diagram nesaf?

A'r nesaf?

Cynllunio a chymharu trefn weithredu

Sut bydden ni'n gallu cyfrif y pentwr hwn o rodenni?

Sut gallech chi dynnu 37 o 82?

Sut gallen ni roi prawf ar rif i weld a ydy hi'n bosibl ei rannu â 6?

Sut gallen ni ddarganfod yr 20fed rhif trionglog?

Oes ffyrdd eraill o wneud hyn?

Dehongli canlyniadau

Beth, felly, mae hyn yn ei ddangos am rifau sy'n gorffen â 5 neu 0?

Beth mae'r graff yn ei ddangos am y maint esgid mwyaf cyffredin?

Beth, felly, gallwn ni ei ddweud am gyfanswm yr onglau mewn triongl?

Rhesymu

Mae gen i saith darn arian. Cyfanswm eu gwerth ydy 23c. Beth gallen nhw fod?

Mewn sawl ffordd wahanol mae pedwar o blant yn gallu eistedd o gwmpas bwrdd crwn?

Pam mae swm dau odrif bob amser yn eilrif?

Mae'r ddwy dudalen nesaf yn dangos enghreifftiau pellach o ofyn cwestiynau er mwyn hybu sgwrsio a rhyngweithio da mewn gwersi mathemateg

Rhestrir isod enghreifftiau o gwestiynau caeëdig sydd ag un ateb cywir yn unig, a chwestiynau agored sydd â nifer o atebion cywir gwahanol. Mae cwestiynau agored yn rhoi cyfle i ragor o'r plant ymateb a hefyd yn gosod mwy o her i'r plant uwch eu cyrhaeddiad - gellir gofyn iddynt feddwl am atebion eraill a hefyd, pan fo hynny'n briodol, gyfrif yr holl wahanol bosibiliadau.

Cwestiynau caeëdig

Cyfrwch y ciwbiau hyn.

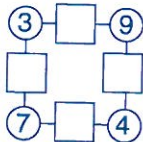
Mae taffi'n costio 3c. Mae loli'n costio 7c.
Faint maen nhw'n ei gostio gyda'i gilydd?

Beth ydy $6 - 4$?

Beth ydy $2 + 6 - 3$?

Ydy 16 yn eilrif?

Ysgrifennwch rif ym mhob blwch fel ei fod yn hafal i swm y ddau rif bob ochr iddo.

Copiwch a chwblhewch y tabl adio hwn.

+	4	7
2		
6		

Beth ydy pedwar tri?

Beth ydy 7×6 ?

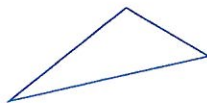
Sawl centimetr sydd mewn metr?

Parhewch â'r dilyniant: 1, 2, 4 ...

Beth ydy un pumed adio pedwar pumed?

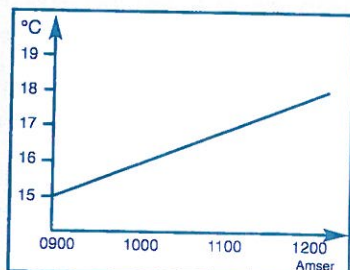
Beth ydy 10% o 300?

Beth ydy enw'r siâp hwn?

Dyma graff o dymheredd ystafell ar 19 Mai.

Beth oedd y tymheredd am 10:00 a.m.?

Cwestiynau agored

Sut gallen ni gyfrif y ciwbiau hyn?

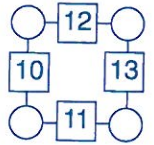
Mae taffi a loli gyda'i gilydd yn costio 10c. Faint gallai'r naill a'r llall ei gostio?

Enwch ddau rif sydd â gwahaniaeth o 2.

Pa rifau allwch chi eu gwneud â 2, 3 a 6?

Pa eilrifau sydd rhwng 10 a 20?

Ysgrifennwch rif ym mhob cylch fel bod y rhif ym mhob blwch yn hafal i swm y ddau rif bob ochr iddo. Chwiliwch am ffyrdd gwahanol o wneud hyn.

Dewch o hyd i ffyrdd gwahanol o gwblhau'r tabl hwn.

	3	4
	7	

Enwch ddau rif sydd â'u lluoswm yn 12.

Os ydy $7 \times 6 = 42$, beth arall allwch chi ei gyfrifo?

Enwch ddau hyd sydd gyda'i gilydd yn gwneud 1 metr.

Darganfyddwch ffyrdd gwahanol o barhau â'r dilyniant hwn: 1, 2, 4 ...

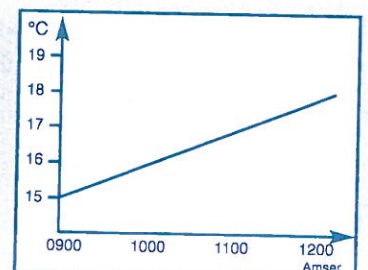
Ysgrifennwch wyth ffordd wahanol o adio dau rif i wneud 1.

Chwiliwch am ffyrdd i gwblhau: Mae ... % o ... = 30

Brasluniwch wahanol drionglaau.

Dyma graff o dymheredd ystafell ar 19 Mai.

Allwch chi ei egluro?

Cwestiynau a allai helpu'r plant i feddwl ymhellach

Holi plant sydd ar fin dechrau tasg:

Sut ydych chi'n mynd i roi cynnig ar hwn?

Pa wybodaeth sydd gennych chi? Beth sydd raid i chi ei wneud neu ei ddarganfod?

Pa weithrediad/au ddefnyddiwch chi?

Ydych chi'n mynd i'w wneud yn eich pen, ar bapur, â llinell rif, â chyfrifiannell ...? Pam?

Pa ddull ddefnyddiwch chi? Pam?

Pa gyfarpar fydd arnoch ei angen?

Pa gwestiynau fydd yn rhaid i chi eu gofyn?

Sut ydych chi am gofnodi eich gwaith?

Beth ydych chi'n meddwl fydd yr ateb neu'r canlyniad?

Allwch chi amcangyfrif neu ragfynegi?

Ymyrryd yn adeiladol i weld sut mae'r plant yn dod ymlaen, trwy ofyn:

Allwch chi esbonio beth rydych chi wedi ei wneud hyd yn hyn?

Beth arall sydd i'w wneud?

Beth wnaeth i chi benderfynu defnyddio'r dull hwn neu ei wneud fel hyn?

Allwch chi feddwl am ddull arall y gallech fod wedi ei ddewis?

Tybed a oes ffordd gynt o wneud hyn?

Beth ydy ystyr ?

Ar beth sylwoch chi pan ?

Pam ydych chi wedi penderfynu trefnu eich canlyniadau fel hyn?

Ydych chi'n dechrau gweld patrwm neu real?

Ydych chi'n meddwl y byddai hwn yn gweithio â rhifau eraill?

Ydych chi wedi meddwl am bob un o'r posibiladau? Sut gallwch chi fod yn siŵr?

Holi plant sy'n methu mynd ymlaen:

Allwch chi ddisgrifio'r broblem yn eich geiriau eich hun?

Allwch chi egluro fesul cam beth rydych chi wedi ei wneud hyd yn hyn?

Beth wnaethoch chi y tro diwethaf? Beth sy'n wahanol y tro hwn?

Oes yna rywbeth rydych chi'n ei wybod yn barod a allai eich helpu?

Allech chi roi cynnig arni â rhifau haws ... llai o rifau ... ddefnyddio llinell rif ...?

Beth am osod pethau yn eu trefn?

Fyddai tabl o help, neu lun/diagram/graff?

Beth am ddyfalu ac yna wirio a ydy'r dyfaliad yn gweithio?

Ydych chi wedi cymharu eich gwaith chi â gwaith rhywun arall?

Yn ystod sesiwn drafod ar ddiwedd gwers, gofyn:

Sut cawsoch chi eich ateb?

Allwch chi ddisgrifio eich dull/patrwm/rheol i ni i gyd? Allwch chi egluro sut mae'n gweithio?

Beth gallech chi roi cynnig arno nesaf?

Fyddai hwn yn gweithio â rhifau eraill?

Beth pe byddech chi wedi dechrau â ... yn lle ... ?

Beth pe baech chi ond yn cael defnyddio ... ?

Ydy hwn yn ateb/yn ganlyniad rhesymol? Pam rydych chi'n dweud hynny?

Sut gwnaethoch chi ei wirio?

Beth ydych chi wedi ei ddysgu neu ei ddarganfod heddiw?

Pe baech chi'n dechrau eto, beth fydddech chi'n ei wneud yn wahanol?

Gan eich bod wedi gwneud hyn, pryd gallech chi ddefnyddio'r dull/wybodaeth/syniad hwn eto?

Ydych chi wedi defnyddio unrhyw eiriau newydd heddiw? Beth ydy eu hystyr? Allwch chi eu sillafu?

Beth ydy'r pwyntiau neu syniadau pwysicaf y bydd yn rhaid i chi eu cofio ar gyfer y wers nesaf?

Rhestrau Geirfa Mathemateg

DOSBARTH DERBYN i FLWYDDYN 6

7

DOSBARTH DERBYN

Cyfrif ac adnabod rhifau

CYFRIF

rhif
sero, un, dau, tri ... hyd at ddau ddeg a thu hwnt
sero, deg, dau ddeg ... cant
dim
faint o ... ?
sawl ... ?
cyfrif, cyfrif hyd at
cyfrif ymlaen (o, hyd at)
cyfrif yn ôl (o, hyd at)
cyfrif fesul un, fesul dau ... fesul deg
mwy, llai
odrif, eilrif
bob yn ail
sawl tro? sawl gwaith?
patrwm, pâr
dyfalu, amcangyfrif
bron yn, yn agos at, tua'r un faint â
ychydig yn fwy (na), ychydig yn llai (na)
gormod, rhy ychydig, digon, dim digon

CYMHARU A THREFNU RHIFAU

yr un nifer â, yr un faint â
rhagor, mwy, mwyaf
llai, lleiaf
un yn fwy, deg yn fwy
un yn llai, deg yn llai
cymharu
trefnu
maint
cyntaf, ail, trydydd ... degfed
olaf, olaf ond un
cyn, ar ôl
nesaf
rhwng

Adio a thynnu

adio, yn fwy, yn ychwanegol, a/ac
yn gwneud, yn adio i, swm, cyfanswm
gyda'i gilydd
sgôr
dwbl, dyblu
un yn fwy, dau yn fwy, deg yn fwy...
faint yn fwy i wneud ... ?
faint ydy ... yn fwy na ... ?
tynnu, yn gadael
faint sydd dros ben/ar ôl?
faint sydd wedi mynd?
un yn llai, dau yn llai ... deg yn llai ...
faint ydy ... yn llai na ... ?
gwahaniaeth rhwng
mae ... yr un faint â ...

Datrys problemau

TRAFOD RHIFAU NEU SIAPIAU

patrwm
pos
ateb
cywir, anghywir
beth gallen ni roi cynnig arno nesaf?
sut cawsoch chi'r ateb?
cyfrif, didoli
grwpio, setio
cyfatebu
rhestru

TRAFOD PROBLEMAU BOB-DYDD NEU ARIAN

cymharu
dwbl, dyblu
hanner, haneru
pâr
rhannu'n gyfartal
dros ben, ar ôl

arian
darn arian
ceiniog, punt
pris
cost
prynu
gwerthu
gwario
talu
newid, ... yn newid
drud, yn costio mwy, drutach
rhaf, yn costio llai, rhatach
yn costio yr un faint â
faint o? sawl?
cyfanswm

Mesurau, siâp a gofod

MESURAU (CYFFREDINOL)

mesur
maint
cymharu
dyfalu, amcangyfrif
digon, dim digon
gormod, rhy ychydig
bron yn ..., yn agos at ..., tua'r un faint â
ychydig dros ..., ychydig o dan ...

HYD

hyd, lled, uchder, dyfnder
hir, byr, tal
uchel, isel
llydan, cul
dwfn, bas
trwchus, tenau
hirach, byrrach, talach, uwch ac ati
hiraf, byrraf, talaf, uchaf ac ati
pell, agos, yn ymyl

MÂS

pwysu, yn pwysu, yn cydbwysu
trwm/ysgafn, trymach/ysgafnach, trymaf/ysgafnaf
pwysau, clorian

CYNHWYSEDD

llawn
hanner llawn
gwag
yn dal
cynhwysydd

AMSER

amser, faint o'r gloch
dyddiau'r wythnos: dydd Llun, dydd Mawrth ...
diwrnod, wythnos
pen-blwydd, gwyliau
bore, prynhawn, gyda'r nos, nos
amser gwely, amser cinio, amser chwarae
heddiw, ddoe, yfory
cyn, ar ôl
nesaf, diwethaf
nawr, cyn hir, cynnar, hwyr
cyflym, cyflymach, cyflymaf, yn gyflym
araf, arafach, arafaf, yn araf
hen, hŷn, hynaf
newydd, mwy newydd, mwyaf newydd
cymryd mwy/llai o amser
awr, o'r gloch
cloc, oriau, bysedd

DOSBARTH DERBYN

ARCHWILIO PATRYMAU, SIÂP A GOFOD

siâp, patrwm
fflat, gwastad
crwm, syth
crwn
gwag (cau), solid
cornel
wyneb, ochr, ymyl, pen
didoli
gwneud, adeiladu, llunio
tynnu llinell, tynnu llun

SIAPIAU 3-D

ciwb
pyramid
sffêr
côn

SIAPIAU 2-D

cylch
triongl
sgwâr
petryal
seren

PATRYMAU A CHYMESUREDD

maint
mwy (na), llai (na)
yn gymesur
patrwm
patrwm sy'n ailadrodd
cyfateb, cyfatebu

SAFLE, CYFEIRIAD A SYMUDIAD

safle
dros, uwchben, o dan
pen, gwaelod, ochr
ar, yn
tu allan, tu mewn
o gwmpas, o amgylch
o flaen, tu ôl, tu cefn
blaen, cefn
cyn, wedyn
yn ymyl, wrth ochr, nesaf at
gyferbyn â
ar wahân
rhwng
canol, ymyl
cornel
cyfeiriad
chwith, de
i fyny, i lawr
ymlaen, yn ôl, i'r ochr

ar draws
nesaf at, agos, pell
ar hyd
trwy
i, o, at, i gyfeiriad, oddi wrth
symud, symudiad
llithro
rholio
troi
estyn, plygu

Cyfarwyddiadau

gwrandewch
ymunwch â
dywedwch

meddyliwch
dychmygwch
cofiwch

dechreuwch o
dechreuwch â
cychwynnwch yn

edrychwch ar
pwyntiwch at
dangoswch

rhowch, gosodwch
trefnwch
aildrefnwch
newidiwch, cyfnewidiwch
holltwch
gwahanwch

parhewch â, daliwch ati i
ailadroddwch, ail-wnewch
beth sy'n dod nesaf?

chwiliwch am, dewch o hyd i, darganfyddwch
dewiswch
casglwch

defnyddiwch
gwnewch
adeiladwch

dywedwch wrth
disgrifiwch
siaradwch am
eglwch
dangoswch i mi

darllenwch
ysgrifennwch
dargopiwch
copïwch
cwblhewch
gorffennwch

llenwch
arlliwchwch, tywyllwch
lliwchwch

ticiwch, rhowch linell trwy
lluniwch, tynnwch lun
tynnwch linell rhwng
cysylltwch (â'i gilydd)
rhowch gylch o gwmpas

costiwch
cyfrwch
cyfrifwch
atebwch
gwiriwch

CYFFREDINOL

yr un rhif(au)
rhif(au) gwahanol
rhif(au) coll
ffeithiau rhif

llinell rif, trac rhif
sgwâr rhifau
cardiau rhif
cownteri, ciwbiau, blociau, rhodenni
dis, disiau
dominos
pegiau, bwrdd pegiau

yn un ffordd/ ffordd wahanol
y ffordd orau, ffordd arall
yn eu trefn, mewn trefn wahanol

Rhifau a'r system rifau

CYFRIF, PRIODWEDDAU RHIFAU A DILYNIANNAU RHIFAU

rhif
sero, un, dau, tri ... hyd at ddau ddeg a thu hwnt
sero, deg, dau ddeg ... cant
dim
faint o ... ? sawl ... ?
cyfrif, cyfrif hyd at
cyfrif ymlaen (o, hyd at)
cyfrif yn ôl (o, hyd at)
cyfrif fesul un, dau ... deg ...
mwy, llai
odrif, eilrif
bob yn ail
sawl tro? sawl gwaith?
patrwm, pâr

GWERTH LLE A THREFNU

unedau, unau
degau
cyfnewid
digid
yr un nifer â, yr un faint â
hafal i
rhagor, mwy, mwyaf
llai, lleiaf
un yn fwy, deg yn fwy
un yn llai, deg yn llai
cymharu
trefnu
maint
cyntaf, ail, trydydd ... degfed, unfed ar ddeg ...
ugeinfed
olaf, olaf ond un
cyn, ar ôl
nesaf
rhwng, hanner ffordd rhwng

AMCANGYFRIF

dyfalu sawl/faint, amcangyfrif
bron yn, yn fras, yn agos at
tua'r un faint â
ychydig yn fwy, ychydig yn llai
gormod, rhy ychydig, digon, dim digon

Gwaith cyfrifo

ADIO A THYNNU

adio, yn fwy, plws
yn gwneud, yn adio i, swm, cyfanswm
gyda'i gilydd
sgôr
dwbl, dyblu, bron yn ddwbl
un yn fwy, dau yn fwy, deg yn fwy
faint yn fwy i wneud ... ?
faint ydy ... yn fwy na ... ?
faint yn fwy ydy ... ?
tynnu, minws
yn gadael
faint sydd dros ben/ar ôl?
faint sydd wedi mynd?
un yn llai, dau yn llai ... deg yn llai ...
faint ydy ... yn llai na ... ?
faint yn llai ydy ... ?
gwahaniaeth rhwng
hanner, haneru
mae ... yr un faint â ..., yn hafal i, arwydd

Datrys problemau

PENDERFYNU A RHESYMU

patrwm
pos
ateb
cywir, anghywir
beth gallen ni roi cynnig arno nesaf?
sut cawsoch chi'r ateb?
cyfrif, didoli, dros ben, ar ôl
brawddeg rif
arwydd, gweithrediad

ARIAN

arian
darn arian
ceiniog, punt
pris
cost
prynu
gwerthu
gwario, wedi ei wario
tal
newid, ... yn newid
drud, yn costio mwy, drutach
rhad, yn costio llai, rhatach
yn costio yr un faint â
faint ydy ... ? faint? sawl?
cyfanswm

Trin a defnyddio data

cyfrif, didoli, **pleidleisio**
rhestru
grŵp, grwpio, set, setio
rhestr
tabl

Mesurau, siâp a gofod

MESURAU (CYFFREDINOL)

mesur
maint
cymharu
dyfalu, amcangyfrif
digon, dim digon
gormod, rhy ychydig
ychydig
bron yn ..., **yn fras**, yn agos at ..., tua'r un faint â
ychydig dros ..., ychydig o dan ...

HYD

hyd, lled, uchder, dyfnder
hir, byr, tal
uchel, isel
llydan, cul
dwfn, bas
trwchus, tenau
hirach, byrrach, talach, uwch ac ati
hiraef, byrraf, talaf, uchaf ac ati
pell, agos, yn ymyl
metr
pren mesur, ffon fetr

MÂS

pwysu, yn pwysu, yn cydbwysu
trwm/ysgafn, trymach/ysgafnach, trymaf/ysgafnaf
pwysau, clorian

CYNHWYSEDD

llawn
hanner llawn
gwag
yn dal
cynhwysydd

AMSER

amser, faint o'r gloch
dyddiau'r wythnos: dydd Llun, dydd Mawrth ...
tymhorau: gwanwyn, haf, hydref, gaeaf
diwrnod, wythnos, mis, blwyddyn
penwythnos, **bwrw'r Sul**
pen-blwydd, gwyliau
bore, prynhawn, gyda'r nos, nos

hanner nos/canol nos

amser gwely, amser cinio, amser chwarae
heddiw, ddoe, yfory
cyn, ar ôl
nesaf, diwethaf
nawr, cyn hir, cynnar, hwyr
cyflym, cyflymach, cyflymaf, yn gyflym
araf, arafach, arafaf, yn araf
hen, hŷn, hynaf
newydd, mwy newydd, mwyaf newydd
cymryd mwy/llai o amser
awr, o'r gloch, **hanner awr wedi**
cloc, oriau, bysedd
faint o amser yn ôl?
faint o amser sydd tan ... ?
faint o amser gymerwch chi i ... ?
pa mor aml?
bob amser, byth, yn aml, weithiau, ambell dro, fel
arfer
unwaith, dwywaith

SIÂP A GOFOD

siâp, patrwm
fflat, gwastad
crwm, syth
crwn
gwag (cau), solid
cornel
pwynt, **pigog**
wyneb, ochr, ymyl, pen
didoli
gwneud, adeiladu, llunio, tynnu llinell, tynnu llun

SIAPIAU 3-D

ciwb
ciwboid
pyramid
sffêr
côn
silindr

SIAPIAU 2-D

cylch
triogl
sgwâr
petryal
seren

PATRYMAU A CHYMESUREDD

maint
mwy (na), llai (na)
yn gymesur
patrwm
patrwm sy'n ailadrodd
cyfateb, cyfatebu

BLWYDDYN 1

SAFLE, CYFEIRIAD A SYMUDIAD

safle
dros, uwchben, o dan, oddi tano
pen, gwaelod, ochr
ar, yn
tu allan, tu mewn
o gwmpas, o amgylch
o flaen, tu ôl, tu cefn
blaen, cefn
cyn, wedyn
yn ymyl, wrth ochr, nesaf at
gyferbyn â
ar wahân
rhwng
canol, ymyl
pwynt canol
cornel
cyfeiriad
taith
chwith, de
i fyny, i lawr
ymlaen, yn ôl, i'r ochr
ar draws
nesaf at, agos, pell
ar hyd
trwy
i, o, at, i gyfeiriad, oddi wrth
symud, symudiad
llithro
rholio
troi, tro cyfan, hanner tro
estyn, plygu

Cyfarwyddiadau

gwrandewch
ymunwch â
dywedwch

meddyliwch
dychmygwch
cofiwch

dechreuwch o
dechreuwch â
cychwynnwch yn

edrychwch ar
pwyntiwch at
dangoswch

rhowch, gosodwch
trefnwch
aildrefnwch
newidiwch, cyfnewidiwch
holltwch
gwahanwch

parhewch â, daliwch ati i
ailadroddwch, ail-wnewch
beth sy'n dod nesaf?

chwiliwch am, dewch o hyd i, darganfyddwch
dewiswch
casglwch

defnyddiwch
gnewch
adeiladwch

dywedwch wrth
disgrifiwch
siaradwch am
eglwch
dangoswch i mi

darllenwch
ysgrifennwch
cofnodwch
dargopiwch
copiwch
cwblhewch
gorffennwch

llenwch
arlliwchwch, tywyllwch
lliwchwch

ticiwch, rhowch linell trwy
lluniwch, tynnwch lun
tynnwch linell rhwng
cysylltwch (â'i gilydd)
rhowch gylch o gwmpas
rhowch saeth

costiwch
cyfrwch
cyfrifwch
atebwch
gwiriwch

CYFFREDINOL

yr un rhif(au)
rhif(au) gwahanol
rhif(au) coll
ffeithiau rhif

llinell rif, trac rhif
sgwâr rhifau
cardiau rhif

cownteri, ciwbiau, blociau, rhodenni
dis, disiau
dominos
pegiau, bwrdd pegiau

yn un ffordd/ ffordd wahanol
y ffordd orau, ffordd arall
yn eu trefn, mewn trefn wahanol

Rhifau a'r system rifau

CYFRIF, PRIODWEDDAU RHIFAU A DILYNIANNAU RHIFAU

rhif
sero, un, dau, tri ... hyd at ddau ddeg a thu hwnt
sero, deg, dau ddeg ... cant
sero, cant, **dau gant ... mil**
dim
faint o ... ? sawl ... ?
cyfrif, cyfrif hyd at
cyfrif ymlaen (o, hyd at)
cyfrif yn ôl (o, hyd at)
cyfrif fesul un, dau, **tri, pedwar, pump ac ati**
cyfrif fesul deg
mwy, llai
marciau rhifo, rhiciau
odrif, eilrif
bob yn ail
sawl tro? sawl gwaith?
lluosrif
dilyniant
parhau (â)
rhagfynegi
patrwm, pâr, rheol

GWERTH LLE A THREFNU

unedau, unau
degau, **cannoedd**
digid
rhif un digid, rhif dau ddigid, rhif tri digid
lle/safle, gwerth lle
yn cynrychioli
cyfnewid
yr un nifer â, yr un faint â
hafal i
rhagor, mwy, mwyaf
llai, lleiaf
un yn fwy, deg yn fwy
un yn llai, deg yn llai
cymharu
trefnu
maint
cyntaf, ail, trydydd ... degfed, unfed ar ddeg ...
ugeinfed
unfed ar hugain, ail ar hugain ...
olaf, olaf ond un
cyn, ar ôl
nesaf
rhwng, hanner ffordd rhwng

AMCANGYFRIF

dyfalu sawl/faint, amcangyfrif
bron yn, yn fras, yn agos at
tua'r un faint â

ychydig yn fwy, ychydig yn llai
union, yn union
gormod, rhy ychydig, digon, dim digon
talgrynnu, agosaf, talgrynnu i'r deg agosaf

FFRACSIYNAU

rhan, rhannau cyfartal
ffracsiwn
un cyfan
un hanner, dau hanner
un chwarter, dau ... tri ... pedwar chwarter

Gwaith cyfrifo

ADIO A THYNNU

adio, **sym adio**, yn fwy, plws
yn gwneud, yn adio i, swm, cyfanswm
gyda'i gilydd
sgôr
dwbl, dyblu, bron yn ddwbl
un yn fwy, dau yn fwy, ... deg yn fwy, ... **cant yn fwy**
faint yn fwy i wneud ... ?
faint ydy ... yn fwy na ... ?
faint yn fwy ydy ... ?
tynnu, minws
yn gadael
faint sydd dros ben/ar ôl?
faint sydd wedi mynd?
un yn llai, dau yn llai ... deg yn llai ... **cant yn llai**
faint ydy ... yn llai na ... ?
faint yn llai ydy ... ?
gwahaniaeth rhwng
hanner, haneru
mae ... yr un faint â ..., yn hafal i, arwydd
ffin y degau

LLUOSI A RHANNU

setiau o, grwpiau o
... gwaith, lluos, wedi ei luosi â
lluosrif
unwaith, dwywaith, teirgwaith,
pedair gwaith, pum gwaith ... deg gwaith ...
sawl gwaith ei (faint, hyd, led ac ati)
adio drosodd a throsodd
arae
rhes, colofn
dyblu, haneru
rhannu'n gyfartal
un yr un, dau yr un, tri yr un ...
grwpio fesul pâr, fesul tri, ... fesul deg
grwpiau cyfartal o
rhannu, wedi ei rannu â, wedi ei rannu'n
dros ben, ar ôl

Datrys problemau

PENDERFYNU A RHESYMU

patrwm, pos
cyfrifo, gwaith cyfrifo
cyfrifo yn y pen
nodyn, nodi
ateb
cywir, anghywir
beth gallen ni roi cynnig arno nesaf?
sut cawsoch chi'r ateb?
cyfrif, didoli, dros ben, ar ôl
brawddeg rif
arwydd, gweithrediad, symbol

ARIAN

arian
darn arian
ceiniog, punt, £
pris, cost
prynu, wedi ei brynu, gwerthu, wedi ei werthu
gwario, wedi ei wario
talu
newid, ... yn newid
drud, yn costio mwy, drutach
rhad, yn costio llai, rhatach
faint ydy ... ? faint? sawl?
cyfanswm

Trin a defnyddio data

cyfrif, marc rhifo, didoli, pleidleisio
graff, graff bloc, pictogram
cynrychioli
grŵp, grwpio, set, setio
rhestr, rhestru, tabl
label, pennawd
mwyaf poblogaidd, mwyaf cyffredin
lleiaf poblogaidd, lleiaf cyffredin

Mesurau, siâp a gofod

MESURAU (CYFFREDINOL)

mesur
maint
cymharu
graddfa fesur
dyfalu, amcangyfrif
digon, dim digon
gormod, rhy ychydig
bron yn ..., yn fras, tua ..., yn agos at ..., tua'r un
faint â
ychydig dros ..., ychydig o dan ...

HYD

hyd, lled, uchder, dyfnder
hir, byr, tal
uchel, isel
llydan, cul
dwfn, bas
trwchus, tenau
hirach, byrrach, talach, uwch ac ati
hiraf, byrraf, talaf, uchaf ac ati
pell, pellach, pellaf, agos, yn ymyl
metr, centimetr
pren mesur, ffon fetr, tâp mesur

MÀS

pwyso, yn pwyso, yn cydbwysu
trwm/ysgafn, trymach/ysgafnach, trymaf/ysgafnaf
cilogram, hanner cilogram, gram
pwysau, clorian

CYNHWYSEDD

cynhwysedd
llawn, hanner llawn
gwag
yn dal, yn cynnwys
litr, hanner litr, mililitr
cynhwysydd

AMSER

amser, faint o'r gloch
dyddiau'r wythnos: dydd Llun, dydd Mawrth ...
misoeedd y flwyddyn: Ionawr, Chwefror ...
tymhorau: gwanwyn, haf, hydref, gaeaf
diwrnod, wythnos, pythefnos, mis, blwyddyn
penwythnos, bwrw'r Sul
pen-blwydd, gwyliau
bore, prynhawn, gyda'r nos, nos, hanner
nos/canol nos
amser gwely, amser cinio, amser chwarae
heddiw, ddoe, yfory
cyn, ar ôl
nesaf, diwethaf
nawr, cyn hir, cynnar, hwyr
cyflym, cyflymach, cyflymaf, yn gyflym
araf, arafach, arafaf, yn araf
hen, hŷn, hynaf
newydd, mwy newydd, mwyaf newydd
cymryd mwy/llai o amser
faint o amser yn ôl? faint o amser sydd tan ... ?
faint o amser gymerwch chi i ... ?
awr, munud, eiliad
o'r gloch, hanner awr wedi, chwarter i, chwarter
wedi
cloc, oriawr, bysedd
cloc/oriawr/amserydd digidol/analog
pa mor aml?
bob amser, byth, yn aml, weithiau, ambell dro, fel
arfer
unwaith, dwywaith

BLWYDDYN 2

SIÂP A GOFOD

siâp, patrwm
fflat, gwastad, crwm, syth
crwn
gwag (cau), solid
cornel
pwynt, pigog
wyneb, ochr, ymyl, pen
didoli
gwneud, adeiladu, llunio, tynnu llinell, tynnu llun
arwyneb

SIAPIAU 3-D

ciwb
ciwboid
pyramid
sffêr
côn
silindr

SIAPIAU 2-D

cylch, cylchog
triangl, trionglog
sgwâr
petryal, petryalog
seren
pentagon
hecsagon
octagon

PATRYMAU A CHYMESUREDD

maint
mwy (na), llai (na)
yn gymesur
llinell cymesuredd
plyg
cyfateb, cyfatebu
llinell ddrych, adlewyrchiad
patrwm
patrwm sy'n ailadrodd

SAFLE, CYFEIRIAD A SYMUDIAD

safle
dros, uwchben, o dan, oddi tano
pen, gwaelod, ochr
ar, yn
tu allan, tu mewn
o gwmpas, o amgylch
o flaen, tu ôl, tu cefn
blaen, cefn
cyn, wedyn
yn ymyl, wrth ochr, nesaf at
gyferbyn â
ar wahân
rhwng

canol, ymyl
pwynt canol, canolbwynt
cornel
cyfeiriad
taith, llwybr
chwith, de
i fyny, i lawr
yn uwch, yn is
ymlaen, yn ôl, i'r ochr
ar draws
nesaf at, agos, pell
ar hyd
trwy
i, o, at, i gyfeiriad, oddi wrth
clocwedd, gwrthglocwedd
symud, symudiad
llithro
rholio
troi, tro cyfan, hanner tro, chwarter tro
ongl sgwâr
llinell syth
estyn, plygu

Cyfarwyddiadau

gwrandewch
ymunwch â
dywedwch
adroddwch

meddyliwch
dychmygwch
cofiwch

dechreuwch o
dechreuwch â
cychwynnwch yn

edrychwch ar
pwyntiwch at
dangoswch

rhowch, gosodwch
trefnwch
aildrefnwch
newidiwch, cyfnewidiwch
holltwch
gwahanwch

parhewch â, daliwch ati i
ailadroddwch, ail-wnewch
beth sy'n dod nesaf?
rhagfynegwch
disgrifiwch y patrwm
disgrifiwch y rheol

chwiliwch am, dewch o hyd i, darganfyddwch
darganfyddwch bob ...,
darganfyddwch ... gwahanol
ymchwiliwch

dewiswch
penderfynwch
casglwch
defnyddiwch
gnewch
adeiladwch

dywedwch wrth
disgrifiwch
enwch
siaradwch am
eglurwch
eglurwch eich dull gweithio
eglurwch sut y cawsoch eich ateb
rhowch enghraifft o ...
dangoswch sut ...

darllenwch
ysgrifennwch
cofnodwch

ysgrifennwch mewn ffigurau
cyflwynwch
cynrychiolwch
dargopiwch
copïwch
cwblhewch
gorffennwch

llenwch
arlliwchwch, tywyllwch, lliwiwch

ticiwch, rhowch linell trwy
lluniwch, tynnwch lun
tynnwch linell rhwng
cysylltwch (â'i gilydd)
rhowch gylch o gwmpas
rhowch saeth

costiwch, cyfrwch, rhowch farciau rhifo

cyfrifwch
datryswch
atebwch
gwiriwch

CYFFREDINOL

yr un fath, gwahanol
rhif(au) coll
ffeithiau rhif
parau rhif
bondiau rhif

llinell rif, trac rhif
sgwâr rhifau, sgwâr cant
cardiau rhif
grid rhifau
abacws
cownteri, ciwbiau, blociau, rhodenni
dis, disiau
dominos
pegiau, bwrdd pegiau
geo-stribedi

yn un ffordd/ ffordd wahanol
y ffordd orau, ffordd arall
yn eu trefn, mewn trefn wahanol

Rhifau a'r system rifau

CYFRIF, PRIODWEDDAU RHIFAU A DILYNIANNAU RHIFAU

rhif
sero, un, dau, tri ... hyd at ddau ddeg a thu hwnt
sero, deg, dau ddeg ... cant
sero, cant, dau gant ... mil
dim
faint o ... ? sawl ... ?
cyfrif, cyfrif hyd at
cyfrif ymlaen (o, hyd at)
cyfrif yn ôl (o, hyd at)
cyfrif fesul un, dau, tri, pedwar, pump ac ati
cyfrif fesul deg, **fesul cant**
mwy, llai
marciau rhifo, rhiciau
odrif, eilrif
bob yn ail
sawl tro? sawl gwaith?
lluosrif
dilyniant
parhau (â)
rhagfynegi
patrwm, pâr, rheol
perthynas (rhwng)

GWERTH LLE A THREFNU

unedau, unau
degau, cannoedd
digid
rhif un digid, rhif dau ddigid, rhif tri digid
lle/safle, gwerth lle
yn cynrychioli
cyfnewid
yr un nifer â, yr un faint â
hafal i
rhagor, mwy, mwyaf
llai, lleiaf
un yn fwy, deg yn fwy, **cant yn fwy**
un yn llai, deg yn llai, **cant yn llai**
cymharu
trefnu
maint
cyntaf, ail, trydydd ... degfed, unfed ar ddeg ...
ugeinfed
unfed ar hugain, ail ar hugain ...
olaf, olaf ond un
cyn, ar ôl
nesaf
rhwng, hanner ffordd rhwng

AMCANGYFRIF

dyfalu sawl/faint, amcangyfrif
bron yn, yn fras, yn agos at
amcangyfrif, brasamcan

tua'r un faint â
ychydig yn fwy, ychydig yn llai
union, yn union
gormod, rhy ychydig, digon, dim digon
talgrynnu (**i fyny neu i lawr**)
agosaf (talgrynnu i'r deg agosaf)

FFRACSIYNAU

rhan, rhannau cyfartal
ffracsiwn
un cyfan
un hanner, dau hanner
un chwarter, dau ... tri ... pedwar chwarter
un traean, dau draean
un degfed

Gwaith cyfrifo

ADIO A THYNNU

adio, sym adio, yn fwy, plws
yn gwneud, yn adio i, swm, cyfanswm
gyda'i gilydd
sgôr
dwbl, dyblu, bron yn ddwbl
un yn fwy, dau yn fwy, ... deg yn fwy, ... cant yn fwy
faint yn fwy i wneud ... ?
faint ydy ... yn fwy na ... ?
faint yn fwy ydy ... ?
tynnu, minws
yn gadael
faint sydd dros ben/ar ôl?
faint sydd wedi mynd?
un yn llai, dau yn llai ... deg yn llai ... cant yn llai
faint ydy ... yn llai na ... ?
faint yn llai ydy ... ?
gwahaniaeth rhwng
hanner, haneru
mae ... yr un faint â ..., yn hafal i, arwydd
ffin y degau, **ffin y cannoedd**

LLUOSI A RHANNU

setiau o, grwpiau o
... gwaith, **lluoswm**, lluosu, wedi ei luosi â
lluosrif
unwaith, dwywaith, teirgwaith,
pedair gwaith, pum gwaith ... deg gwaith ...
sawl gwaith ei (faint, hyd, led ac ati)
adio drosodd a throsodd
arae
rhes, colofn
dyblu, haneru
rhannu'n gyfartal
un yr un, dau yr un, tri yr un ...
grwpio fesul pâr, fesul tri, ... fesul deg

grwpiau cyfartal o
rhannu, wedi ei rannu â, wedi ei rannu'n
dros ben, ar ôl, gweddill

Datrys problemau

PENDERFYNU A RHESYMU

patrwm, pos
cyfrifo, gwaith cyfrifo
cyfrifo yn y pen
dull
nodyn, nodi
ateb
cywir, anghywir
beth gallen ni roi cynnig arno nesaf?
sut cawsoch chi'r ateb?
cyfrif, didoli, dros ben, ar ôl
brawddeg rif
arwydd, gweithrediad, symbol, hafaliad

ARIAN

arian
darn arian, papur punt
ceiniog, punt, £
pris, cost
prynu, wedi ei brynu, gwerthu, wedi ei werthu
gwario, wedi ei wario
talu
newid, ... yn newid
drud, yn costio mwy, drutach, drutaf
rhad, yn costio llai, rhatach, rhataf
faint ydy ... ? faint? sawl?
cyfanswm, swm
gwerth

Trin data

cyfrif, marc rhifo, didoli, pleidleisio
graff, graff bloc, pictogram
cynrychioli
grŵp, grwpio, set, setio
rhestr, rhestru, siart, siart bar
tabl, tabl amledd
diagram Carroll, diagram Venn
label, pennawd, echelin
diagram
mwyaf poblogaidd, mwyaf cyffredin
lleiaf poblogaidd, lleiaf cyffredin

Mesurau, siâp a gofod

MESURAU (CYFFREDINOL)

mesur
maint
cymharu

graddfa fesur, rhaniad
dyfalu, amcangyfrif
digon, dim digon
gormod, rhy ychydig
bron yn ..., yn fras, tua ... , yn agos at ..., tua'r un
faint â, brasamcan
ychydig dros ..., ychydig o dan ...

HYD

hyd, lled, uchder, dyfnder
hir, byr, tal, uchel, isel
llydan, cul, dwfn, bas, trwchus, tenau
hirach, byrrach, talach, uwch ac ati
hiraf, byrraf, talaf, uchaf ac ati
pell, pellach, pellaaf, agos, yn ymyl
pellter ar wahân ... rhwng ... i ... oddi wrth
cilometr, metr, centimetr
milltir
pren mesur, ffon fetr, tâp mesur

MÂS

pwysu, yn pwysu, yn cydbwysu
trwm/ysgafn, trymach/ysgafnach, trymaf/ysgafnaf
cilogram, hanner cilogram, gram
pwysau, clorian

CYNHWYSEDD

cynhwysedd
llawn, hanner llawn
gwag
yn dal, yn cynnwys
litr, hanner litr, millilitr
cynhwysydd

AMSER

amser, faint o'r gloch
dyddiau'r wythnos: dydd Llun, dydd Mawrth ...
misoedd y flwyddyn: Ionawr, Chwefror ...
tymhorau: gwanwyn, haf, hydref, gaeaf
diwrnod, wythnos, pythefnos, mis, blwyddyn,
canrif
penwythnos, bwrw'r Sul
pen-blwydd, gwyliau
calendr, dyddiad
bore, prynhawn, gyda'r nos, nos, hanner
nos/canol nos
a.m., p.m.
amser gwely, amser cinio, amser chwarae
heddiw, ddoe, yfory

BLWYDDYN 3

cyn, ar ôl
nesaf, diwethaf
nawr, cyn hir, cynnar, hwyr, **cynharaf**, **hwyr**
cyflym, cyflymach, cyflymaf, yn gyflym
araf, arafach, arafaf, yn araf
hen, hŷn, hynaf
newydd, mwy newydd, mwyaf newydd
cymryd mwy/llai o amser
faint o amser yn ôl? faint o amser sydd tan ... ?
faint o amser gymerwch chi i ... ?
awr, munud, eiliad
o'r gloch, hanner awr wedi, chwarter i, chwarter
wedi
cloc, oriawr, bysedd
cloc/oriawr/amserydd digidol/analog
pa mor aml?
bob amser, byth, yn aml, weithiau, ambell dro, fel
arfer
unwaith, dwywaith

SIÂP A GOFOD

siâp, patrwm
fflat, gwastad, crwm, syth
crwn
gwag (câu), solid
cornel
pwynt, pigog
wyneb, ochr, ymyl, pen
didoli
gwneud, adeiladu, llunio, tynnu llinell, tynnu llun
arwyneb
ongl sgwâr
fertig
haen, diagram

SIAPIAU 3-D

ciwb
ciwboid
pyramid
sffêr, **hemisffer**
côn
silindr
prism

SIAPIAU 2-D

cylch, cylchog, **hanner cylch**
triongl, trionglog
sgwâr
petryal, petryalog
seren
pentagon, **pentagonol**
hecsagon, **hecsagonol**
octagon, **octagonol**

PATRYMAU A CHYMESUREDD

maint
mwy (na), llai (na)
yn gymesur
llinell cymesuredd
plyg
cyfateb, cyfatebu
llinell ddrych, adlewyrchiad
patrwm
patrwm sy'n ailadrodd

SAFLE, CYFEIRIAD A SYMUDIAD

safle
dros, uwchben, o dan, oddi tano
pen, gwaelod, ochr
ar, yn
tu allan, tu mewn
o gwmpas, o amgylch
o flaen, tu ôl, tu cefn
blaen, cefn
cyn, wedyn
yn ymyl, wrth ochr, nesaf at
gyferbyn â
ar wahân
rhwng
canol, ymyl
pwynt canol, canolbwynt
cornel
cyfeiriad
taith, llwybr, **map**, **cynllun**
chwith, de
i fyny, i lawr
yn uwch, yn is
ymlaen, yn ôl, i'r ochr
ar draws
nesaf at, agos, pell
ar hyd
trwy
i, o, at, i gyfeiriad, oddi wrth
dringo, codi, gostwng, dod i lawr
grid
rhes, colofn
clocwedd, gwrthglocwedd
pwynt cwmpawd
gogledd, de, dwyrain, gorllewin, G, D, Dn, Gn
llorwedd, fertigol
croeslin, croeslinol
symud, symudiad
llithro
rholio
troi, tro cyfan, hanner tro, chwarter tro
ongl, ... yn ongl fwy/lai na ...
ongl sgwâr
llinell syth
estyn, plygu

Cyfarwyddiadau

gwrandewch
ymunwch â
dywedwch
adroddwch

meddyliwch
dychmygwch
cofiwch

dechreuwch o
dechreuwch â
cychwynnwch yn

edrychwch ar
pwyntiwch at
dangoswch

rhowch, gosodwch
trefnwch
aildrefnwch
newidiwch, cyfnewidiwch
holllwch
gwahanwch

parhewch â, daliwch ati i
ailadroddwch, ail-wnewch
beth sy'n dod nesaf?
rhagfynegwch
disgrifiwch y patrwm
disgrifiwch y rheol

chwiliwch am, dewch o hyd i, darganfyddwch
darganfyddwch bob ...,
darganfyddwch ... gwahanol
ymchwiliwch

dewiswch
penderfynwch
casglwch

defnyddiwch
gwnewch
adeiladwch

dywedwch wrth
disgrifiwch
enwch
siaradwch am
eglwurwch
eglwurwch eich dull gweithio
eglwurwch sut y cawsoch eich ateb
rhowch enghraifft o ...
dangoswch sut ...
dangoswch eich gwaith cyfrifo

darllenwch
ysgrifennwch
cofnodwch
ysgrifennwch mewn ffigurau
cyflwynwch
cynrychiolwch
dehonglwch
dargopiwch
copiwwch
cwbllhewch
gorffennwch

llenwch
arlliwchwch, tywyllwch, lliwchwch
labelwch

ticiwch, rhowch linell trwy
lluniwch, tynnwch lun, brasluniwch
tynnwch linell rhwng
cysylltwch (â'i gilydd)
rhowch gylch o gwmpas
rhowch saeth

costiwch, cyfrwch, rhowch farciau rhifo

cyfrifwch
datryswwch
ymchwiliwch (i)
cwestiynwch, gofynnwch gwestiynau
atebwch
gwiriwch

CYFFREDINOL

yr un fath, gwahanol
rhif(au) coll
ffeithiau rhif, parau rhif, bondiau rhif
gwerth mwyaf, gwerth lleiaf

llinell rif, trac rhif
sgwâr rhifau, sgwâr cant
cardiau rhif
grid rhifau
abacws
cownteri, ciwbiau, blociau, rhodenni
dis, disiau
dominos
pegiau, bwrdd pegiau
geo-stribedi

yn un ffordd/ ffordd wahanol
y ffordd orau, ffordd arall
yn eu trefn, mewn trefn wahanol

Rhifau a'r system rifau

GWERTH LLE, TREFNU A THALGRYNNU

unedau, unau
degau, cannoedd, miloedd
deg mil, can mil, miliwn
digid, rhif un digid, ... dau ddigid, ... tri digid, ...
pedwar digid
rhifolyn
lle/safle, gwerth lle
yn cynrychioli
cyfnewid
yr un nifer â, yr un faint â
hafal i
>, yn fwy na
<, yn llai na
rhagor, mwy, mwyaf
llai, lleiaf
un ... deg ... cant ... mil yn fwy/yn llai
cymharu, trefnu, maint
cyntaf, ail, trydydd ... degfed, unfed ar ddeg ...
ugeinfed
cyntaf ... degfed ... ugeinfed
olaf, olaf ond un
cyn, ar ôl
nesaf
rhwng, hanner ffordd rhwng
dyfalu sawl/faint, amcangyfrif
bron yn, yn fras, yn agos at
amcangyfrif, brasamcan
tua'r un faint â
ychydig yn fwy, ychydig yn llai
union, yn union
gormod, rhy ychydig, digon, dim digon
talgrynnu (i fyny neu i lawr), agosaf
talgrynnu i'r deg agosaf
talgrynnu i'r cant agosaf
cyfanrif, positif, negatif
uwchben/o dan sero, minws/negatif

PRIODWEDDAU RHIFAU A DILYNIANNAU RHIFAU

rhif, cyfrif, faint o ... ? sawl ... ?
odrif, eilrif
bob yn ail
sawl tro? sawl gwaith?
lluosrif
digid
nesaf, olynol
dilyniant
parhau (â)
rhagfynegi
patrwm, pâr, rheol
perthynas (rhwng)
didoli, dosbarthu, priodwedd

FFRACSIYNAU A DEGOLION

rhan, rhannau cyfartal
ffracsiwn
un cyfan
hanner, chwarter, wythfed
traean, chweched
pumed, degfed, ugeinfed
cyfran, ym mhob, am bob
degolyn, ffracsiwn degol
pwynt degol, lle degol

Gwaith cyfrifo

ADIO A THYNNU

adio, sym adio, yn fwy, plws, cynyddu
swm, cyfanswm, gyda'i gilydd
sgôr
dwbl, dyblu, bron yn ddwbl
faint yn fwy i wneud ... ?
tynnu, minws, lleihau
yn gadael, faint sydd dros ben/ar ôl?
gwahaniaeth rhwng
hanner, haneru
faint ydy ... yn fwy/llai na ... ?
faint yn fwy/llai ydy ... ?
mae ... yr un faint â ..., yn hafal i, arwydd
ffin y degau, ffin y cannoedd
gwrthdro

LLUOSI A RHANNU

setiau o, grwpiau o
... gwaith, lluoswm, llusosi, wedi ei luosi â
lluosrif
unwaith, dwywaith, teirgwaith,
pedair gwaith, pum gwaith ... deg gwaith ...
sawl gwaith ei (faint, hyd, led ac ati)
adio drosodd a throsodd
arae
rhes, colofn
dyblu, haneru
rhannu'n gyfartal
un yr un, dau yr un, tri yr un ...
grwpio fesul pâr, fesul tri, ... fesul deg
grwpiau cyfartal o
rhannu, wedi ei rannu â, wedi ei rannu'n,
yn rhanadwy â
gweddill
ffactor, cyniferydd
gwrthdro

Datrys problemau

PENDERFYNU A RHESYMU

patrwm, pos
cyfrifo, gwaith cyfrifo
cyfrifo yn y pen
dull
nodyn, nodi
ateb
cywir, anghywir
beth gallen ni roi cynnig arno nesaf?
sut cawsoch chi'r ateb?
cyfrif, didoli, dros ben, ar ôl
brawddeg rif
arwydd, gweithrediad, symbol, hafaliad

ARIAN

arian
darn arian, papur (punt, pum punt, deg punt)
ceiniog, punt, £
pris, cost
prynu, wedi ei brynu, gwerthu, wedi ei werthu
gwario, wedi ei wario
talu
newid, ... yn newid
drud, yn costio mwy, drutach, drutaf
rhad, yn costio llai, rhatach, rhataf
faint ydy ... ? faint? sawl?
cyfanswm, swm
gwerth

Trin data

cyfrif, marc rhifo, didoli, pleidleisio
(cynnal) arolwg, holiadur, data
graft, graft bloc, pictogram
cynrychioli
grŵp, grwpio, set, setio
rhestr, siart, siart bar, siart marciau rhifo
tabl, tabl amledd
diagram Carroll, diagram Venn
label, pennawd, echelin
diagram
mwyaf poblogaidd, mwyaf cyffredin
lleiaf poblogaidd, lleiaf cyffredin

Mesurau, siâp a gofod

MESURAU (CYFFREDINOL)

mesur, mesuriad
maint
cymharu
uned, uned safonol
uned fetrig, uned imperial

graddfa fesur, rhaniad
dyfalu, amcangyfrif
digon, dim digon
gormod, rhy ychydig
bron yn ..., yn fras, tua ... , yn agos at ..., tua'r un
faint â, brasamcan
ychydig dros ..., ychydig o dan ...

HYD

hyd, lled, uchder, dyfnder
hir, byr, tal, uchel, isel
llydan, cul, dwfn, bas, trwchus, tenau
hîrach, byrrach, talach, uwch ac ati
hîraf, byrraf, talaf, uchaf ac ati
pell, pellach, pellaf, agos, yn ymyl
pellter ar wahân ... rhwng ... i ... oddi wrth
ymyl, perimedr
cilometr, metr, centimetr, milimetr
milltir
pren mesur, ffon fetr, tâp mesur

MÂS

màs: mawr, mwy, bach, llai, yn cydbwyso
pwysau: trwm/ysgafn, trymach/ysgafnach,
trymaf/ysgafnaf
pwyso, yn pwyso
cilogram, hanner cilogram, gram
clorian

CYNHWYSEDD

cynhwysedd
llawn, hanner llawn
gwag
yn dal, yn cynnwys
litr, hanner litr, mililitr
peint
cynhwysydd, silindr mesur

ARWYNEBEDD

arwynebedd, gorchuddio, arwyneb
centimetr sgwâr (cm²)

AMSER

amser, faint o'r gloch
dyddiau'r wythnos: dydd Llun, dydd Mawrth ...
misoedd y flwyddyn: Ionawr, Chwefror ...
tymhorau: gwanwyn, haf, hydref, gaeaf
diwrnod, wythnos, pythefnos, mis,
blwyddyn, blwyddyn naid, canrif, mileniwm
penwythnos, bwrw'r Sul
pen-blwydd, gwyliau
calendr, dyddiad, dyddiad geni
bore, prynhawn, gyda'r nos, nos

BLWYDDYN 4

a.m., p.m., hanner/canol dydd, hanner/canol nos
heddiw, ddoe, yfory
cyn, ar ôl, nesaf, diwethaf
nawr, cyn hir, cynnar, hwyr, cynharaf, hwyraf
cyflym, cyflymach, cyflymaf, yn gyflym
araf, arafach, arafaf, yn araf
hen, hŷn, hynaf, newydd, mwy newydd, mwyaf
newydd
cymryd mwy/llai o amser
faint o amser yn ôl? faint o amser sydd tan ... ?
faint o amser gymerwch chi i ... ?
amserlen, cyrraedd, gadael
awr, munud, eiliad
o'r gloch, hanner awr wedi, chwarter i, chwarter
wedi
cloc, oriawr, bysedd
cloc/oriawr/amserydd digidol/analog
pa mor aml?
bob amser, byth, yn aml, weithiau, ambell dro, fel
arfer

SIÂP A GOFOD

siâp, patrwm
fflat, gwastad, llinell
crwm, syth
crwn
gwag (cau), solid
cornel
pwynt, pigog
wyneb, ochr, ymyl, pen
didoli
gwneud, adeiladu, llunio, tynnu llinell, tynnu llun,
braslunio
canol, radiws, diamedr
rhwyd
arwyneb
ongl, ongl sgwâr
sail (2-D), sylfaen (3-D), sylfaen sgwâr
fertig
haen, diagram
rheolaidd, afreolaidd
ceugrwm, amgrwm
agored, caeëdig

SIAPIAU 3-D

3-D, tri-dimensiwn
ciwb
ciwboid
pyramid
sffêr, hemisffer,
côn
silindr,
prism

SIAPIAU 2-D

2-D, dau ddimensiwn
cylch, cylchog, hanner cylch

triongl, trionglog
triongl hafalochrog, triongl isosgeles
sgwâr
petryal, petryalog
pentagon, pentagonol
hecsagon, hecsagonol
heptagon
octagon, octagonol
polygon
pedrochr

PATRYMAU A CHYMESUREDD

maint
mwy (na), llai (na)
yn gymesur
llinell cymesuredd, cymesuredd llinell
plyg
cyfateb, cyfatebu
llinell ddrych, adlewyrchiad, adlewyrchu,
trawsfudo
patrwm, patrwm sy'n ailadrodd

SAFLE, CYFEIRIAD A SYMUDIAD

safle
dros, o dan, oddi tano
uwchben, islaw, pen, gwaelod, ochr
ar, yn, tu allan, tu mewn, o gwmpas, o amgylch
o flaen, tu ôl, tu cefn, blaen, cefn
cyn, wedyn, yn ymyl, wrth ochr, nesaf at
gyferbyn â, ar wahân
rhwng, canol, ymyl, canolbwynt
cornel
cyfeiriad
taith, llwybr, map, cynllun
chwith, de
i fyny, i lawr, yn uwch, yn is
ymlaen, yn ôl, i'r ochr, ar draws
nesaf at, agos, pell
ar hyd, trwy, i, o, at, i gyfeiriad, oddi wrth
dringo, codi, gostwng, dod i lawr
grid
rhes, colofn
tardd, cyfesurynnau
clocwedd, gwrthglocwedd
pwynt cwmpawd, gogledd, de, dwyrain, gorllewin,
G, D, Dn, Gn
gogledd ddwyrain, gogledd orllewin, de ddwyrain,
de orllewin
G Ddn, G On, D Ddn, D On
llorwedd, fertigol, croeslin, croeslinol
symud, symudiad
llithro, rhoio
troi, tro cyfan, hanner tro, chwarter tro, cylchdroi
ongl, ... yn ongl fwy/lai na ...
ongl sgwâr
gradd
llinell syth
estyn, plygu
pren mesur, sgwaryn
onglydd, cwmpas

Cyfarwyddiadau

gwrandewch, ymunwch â, dywedwch, adroddwch
meddylwch, dychmygwch, cofiwch
dechreuwch o, dechreuwch â, cychwynnwch yn
edrychwch ar, pwyntiwch at, dangoswch

rhowch, gosodwch
trefnwch, aildrefnwch
newidiwch, cyfnewidiwch
holltwch, gwahanwch

parhewch â, daliwch ati i, ailadroddwch, ail-
wnewch
beth sy'n dod nesaf? rhagfynegwch
disgrifiwch y patrwm, disgrifiwch y rheol

chwiliwch am, dewch o hyd i, darganfyddwch
darganfyddwch bob ..., darganfyddwch ...
gwahanol
ymchwiliwch

dewiswch, penderfynwch
casglwch

defnyddiwch, gwnewch, adeiladwch, ffurfiwch

dywedwch wrth, disgrifiwch, enwch
trafodwch, siaradwch am
eglwurwch
eglwurwch eich dull gweithio
eglwurwch sut y cawsoch eich ateb
rhowch enghraifft o ...
dangoswch sut ...
dangoswch eich gwaith cyfrifo
cyfiawnhewch
gwnewch ddatganiad

darllenwch, ysgrifennwch, cofnodwch
ysgrifennwch mewn ffigurau
cyflwynwch, cynrychiolwch
dehonglwch
dargopiwch, copiwwch
cwbhewch, gorffennwch

llenwch, arlliwchwch, tywyllwch, lliwchwch
labelwch, plotiwch

ticiwch, rhowch linell trwy
lluniwch, tynnwch lun, brasluniwch
tynnwch linell rhwng, cysylltwch (â'i gilydd)
rhowch gylch o gwmpas, rhowch saeth

costiwch, cyfrwch, rhowch farciau rhifo
cyfrifwch, datryswwch
ymchwiliwch (i), cwestiynwch,
gofynnwch gwestiynau
atebwch
gwiriwch

CYFFREDINOL

yr un fath, gwahanol
rhif(au) coll
ffeithiau rhif, parau rhif, bondiau rhif
gwerth mwyaf, gwerth lleiaf

llinell rif, trac rhif
sgwâr rhifau, sgwâr cant
cardiau rhif, grid rhifau
abacws
cownteri, ciwbiau, blociau, rhodenni
dis, disiau
dominos
pegiau, bwrdd pegiau, bwrdd pinnau
geo-stribedi

yn un ffordd/ ffordd wahanol
y ffordd orau, ffordd arall
yn eu trefn, mewn trefn wahanol

Rhifau a'r system rifau

GWERTH LLE, TREFNU A THALGRYNNU

unedau, unau
degau, cannoedd, miloedd
deg mil, can mil, miliwn
digid, rhif un digid, ... dau ddigid, ... tri digid, ...
pedwar digid
rhifolyn
lle/safle, gwerth lle
yn cynrychioli
cyfnewid
yr un nifer â, yr un faint â
hafal i
>, mwy na
<, llai na
≥, mwy na neu hafal i
≤, llai na neu hafal i
rhagor, mwy, mwyaf
llai, lleiaf
un ... deg ... cant ... mil yn fwy/yn llai
cymharu, trefnu, maint
trefn esgynnol/ddisgynnol
cyntaf ... degfed ... ugeinfed
olaf, olaf ond un
cyn, ar ôl, nesaf
rhwng, hanner ffordd rhwng
dyfalu sawl/faint, amcangyfrif
bron yn, yn fras, yn agos at
amcangyfrif, brasamcan
≈, yn fras hafal i
ychydig yn fwy, ychydig yn llai
union, yn union
gormod, rhy ychydig, digon, dim digon
talgrynnu (i fyny neu i lawr), agosaf
talgrynnu i'r deg/cant agosaf
talgrynnu i'r fil agosaf
cyfanrif
positif, negatif
uwchben/o dan sero, minws/negatif

PRIODWEDDAU RHIFAU A DILYNIANNAU RHIFAU

rhif, cyfrif, faint o ... ? sawl ... ?
odrif, eilrif
bob yn ail
sawl tro? sawl gwaith?
lluosrif
digid
nesaf, olynol
dilyniant
parhau (â)
rhagfynegi
patrwm, pâr, rheol

perthynas (rhwng)
didoli, dosbarthu, priodwedd
fformiwla
rhanadwy (â), rhanadwyedd, ffactor
rhif sgwâr

FFRACSIYNAU, DEGOLION, CANRANNAU, CYMHAREB A CHYFRANNEDD

rhan, rhannau cyfartal
ffracsiwn, ffracsiwn bondrwm/pendrwm
rhif cymysg
rhifiadur, enwadur
cywerth, wedi ei leihau (i), canslo
un cyfan
hanner, chwarter, wythfed
traean, chweched, nawfed, deuddegfed
pumed, degfed, ugeinfed, canfed
cyfran, ym mhob, am bob
i bob, cynifer â
degolyn, ffracsiwn degol
pwynt degol, lle degol
canran, y cant, %

Gwaith cyfrifo

ADIO A THYNNU

adio, sym adio, yn fwy, plws, cynyddu
swm, cyfanswm, gyda'i gilydd
sgôr
dwbl, dyblu, bron yn ddwbl
faint yn fwy i wneud ... ?
tynnu, minws, lleihau
yn gadael, faint sydd dros ben/ar ôl?
gwahaniaeth rhwng
hanner, haneru
faint ydy ... yn fwy/llai na ... ?
faint yn fwy/llai ydy ... ?
mae ... yr un faint â ..., yn hafal i, arwydd
ffin y degau, ffin y cannoedd
ffin yr unedau, ffin y degfedau
gwrthdro

LLUOSI A RHANNU

setiau o, grwpiau o
... gwaith, lluoswm, lluos, wedi ei luosi â
lluosrif
unwaith, dwywaith, teirgwaith,
pedair gwaith, pum gwaith ... deg gwaith
sawl gwaith ei (faint, hyd, led ac ati)
adio drosodd a throsodd
arae
rhes, colofn
dyblu, haneru
rhannu'n gyfartal

un yr un, dau yr un, tri yr un ...
 grwpio fesul pâr, fesul tri, ... fesul deg
 grwpiau cyfartal o
 rhannu, wedi ei rannu â, wedi ei rannu'n, yn
 rhanadwy â
 gweddill
 ffactor, cyniferydd
 gwrthdro

DEFNYDDIO CYFRIFIANNELL

Datrys problemau

PENDERFYNU A RHESYMU

patrwm, pos
 cyfrifo, gwaith cyfrifo
 cyfrifo yn y pen/gwaith pen
 dull, **strategaeth**
 nodyn, nodi
 ateb
 cywir, anghywir
 beth gallen ni roi cynnig arno nesaf?
 sut cawsoch chi'r ateb?
 cyfrif, didoli, dros ben, ar ôl
 brawddeg rif
 arwydd, gweithrediad, symbol, hafaliad

ARIAN

arian
 darn arian, papur (punt, pum punt, deg punt)
 ceiniog, punt, £
 pris, cost
 prynu, wedi ei brynu, gwerthu, wedi ei werthu
 gwario, wedi ei wario
 talu
 newid, ... yn newid
 drud, yn costio mwy, drutach, drutaf
 rhad, yn costio llai, rhatach, rhataf
 faint ydy ... ? faint? sawl?
 cyfanswm, swm, gwerth

Trin data

cyfrif, marc rhifo, didoli, pleidleisio
 (cynnal) arolwg, holiadur
 data, **cronfa ddata**
 graff, graff bloc, graff llinell
 pictogram
 cynrychioli
 grŵp, grwpio, set, setio
 rhestr, siart, siart bar, **siart bar llinell**

siart marciau rhifo
 tabl, tabl amledd
 diagram Carroll, diagram Venn
 label, pennawd, echelin
 diagram
 mwyaf poblogaidd, mwyaf cyffredin
 lleiaf poblogaidd, lleiaf cyffredin
 modd, amrediad
 uchafswm/gwerth mwyaf, lleiafswm/gwerth lleiaf
 dosbarthu, canlyniad

TEBYGOLRWYDD

teg/diduedd, annheg
 tebygol, annhebygol, pa mor debygol
 sicr, ansicr
 posibl, amhosibl
 siawns, siawns dda
 siawns wael, dim siawns
 risg/menter, amheuaeth

Mesurau, siâp a gofod

MESURAU (CYFFREDINOL)

mesur, mesuriad
 maint
 cymharu
 uned, uned safonol
 uned fetrig, uned imperial
 graddfa fesur, rhaniad
 dyfalu, amcangyfrif
 digon, dim digon
 gormod, rhy ychydig
 bron yn ..., yn fras, tua ... , yn agos at ..., tua'r un
 faint â, brasamcan
 ychydig dros ..., ychydig o dan ...

HYD

hyd, lled, uchder, dyfnder
 hir, byr, tal, uchel, isel
 llydan, cul, dwfn, bas, trwchus, tenau
 hirach, byrrach, talach, uwch ac ati
 hiraf, byrraf, talaf, uchaf ac ati
 pell, pellach, pella, agos, yn ymyl
 pellter ar wahân ... rhwng ... i ... oddi wrth
 ymyl, perimedr
 cilometr, metr, centimetr, milimetr
 milltir
 pren mesur, ffon fetr, tâp mesur

MÂS

mâs: mawr, mwy, bach, llai, yn cydbwyso
pwysau: trwm/ysgafn, trymach/ysgafnach,
 trymaf/ysgafnaf
 pwyso, yn pwyso
 cilogram, hanner cilogram, gram
 clorian

BLWYDDYN 5

CYNHWYSEDD

cynhwysedd
llawn, hanner llawn
gwag
yn dal, yn cynnwys
litr, hanner litr, mililitr
peint,
cynhwysydd, silindr mesur

ARWYNEBEDD

arwynebedd, gorchuddio, arwyneb
centimetr sgwâr (cm²),

AMSER

amser, faint o'r gloch
dyddiau'r wythnos: dydd Llun, dydd Mawrth ...
misoedd y flwyddyn: Ionawr, Chwefror ...
tymhorau: gwanwyn, haf, hydref, gaeaf
diwrnod, wythnos, pythefnos, mis,
blwyddyn, blwyddyn naid, canrif, mileniwm
penwythnos, bwrw'r Sul
pen-blwydd, gwyliau
calendr, dyddiad, dyddiad geni
bore, prynhawn, gyda'r nos, nos
a.m., p.m., hanner/canol dydd, hanner/canol nos
heddiw, ddoe, yfory
cyn, ar ôl, nesaf, diwethaf
nawr, cyn hir, cynnar, hwyr, cynharaf, hwyraf
cyflym, cyflymach, cyflymaf, yn gyflym
araf, arafach, arafaf, yn araf
hen, hŷn, hynaf, newydd, mwy newydd, mwyaf
newydd
cymryd mwy/llai o amser
faint o amser yn ôl? faint o amser sydd tan ... ?
faint o amser gymerwch chi i ... ?
amserlen, cyrraedd, gadael
awr, munud, eiliad
o'r gloch, hanner awr wedi, chwarter i, chwarter
wedi
cloc, oriawr, bysedd
cloc/oriawr/amserydd digidol/analog
cloc 24 awr, cloc 12 awr
pa mor aml?
bob amser, byth, yn aml, weithiau, ambell dro, fel
arfer

SIÂP A GOFOD

siâp, patrwm
fflat, gwastad, llinell
crwm, syth
crwn
gwag (cau), solid
cornel
pwynt, pigog
wyneb, ochr, ymyl, pen

didoli
gwneud, adeiladu, llunio, tynnu llinell, tynnu llun,
braslunio
canol, radiws, diamedr
rhwyd
arwyneb
ongl, ongl sgwâr
cyfath
sail (2-D), sylfaen (3-D), sylfaen sgwâr
fertig
haen, diagram
rheolaidd, afreolaidd
ceugrwm, amgrwm
agored, caeëdig

SIAPIAU 3-D

3-D, tri-dimensiwn
ciwb
ciwboid
pyramid
sffêr, hemisffer, sfferig
côn
silindr, silindrog
prism
tetrahedron, polyhedron, **octahedron**

SIAPIAU 2-D

2-D, dau-ddimensiwn
cylch, cylchog, hanner cylch
triangl, trionglog
triangl hafalochrog, triangl isosgeles, **triangl**
anghyfochrog
sgwâr
petryal, petryalog
pentagon, pentagonol
hecsagon, hecsagonol
heptagon
octagon, octagonol
polygon
pedrochr

PATRYMAU A CHYMESUREDD

maint
mwy (na), llai (na)
yn gymesur
llinell cymesuredd, **echelin cymesuredd**
cymesuredd llinell, **cymesuredd adlewyrchiad**
plyg
cyfateb, cyfatebu
llinell ddrych, adlewyrchiad, adlewyrchu,
trawsfudo
patrwm, patrwm sy'n ailadrodd

SAFLE, CYFEIRIAD A SYMUDIAD

safle
dros, o dan, oddi tano

uwchben, islaw, pen, gwaelod, ochr
 ar, yn, tu allan, tu mewn, o gwmpas, o amgylch
 o flaen, tu ôl, tu cefn, blaen, cefn
 cyn, wedyn, yn ymyl, wrth ochr, nesaf at
 gyferbyn â
 ar wahân
 rhwng, canol, ymyl, canolbwynt
 cornel
 cyfeiriad
 taith, llwybr, map, cynllun
 chwith, de
 i fyny, i lawr, yn uwch, yn is
 ymlaen, yn ôl, i'r ochr, ar draws
 nesaf at, agos, pell
 ar hyd, trwy, i, o, at, i gyfeiriad, oddi wrth
 dringo, codi, gostwng, dod i lawr
 grid, rhes, colofn
 tardd, cyfesurynnau
 clocwedd, gwrthglocwedd
 pwynt cwmrawd, gogledd, de, dwyrain, gorllewin,
 G, D, Dn, Gn
 gogledd ddwyrain, gogledd orllewin, de ddwyrain,
 de orllewin
 G Ddn, G On, D Ddn, D On
 llorwedd, fertigol, croeslin, croeslinol
 paralel, perpendicwlar
 echelin x, echelin y
 pedrant
 symud, symudiad
 llithro, rholio
 troi, tro cyfan, hanner tro, chwarter tro
 cylchdroi, cylchdro
 ongl, ... yn ongl fwy/lai na ...
 ongl sgwâr, ongl lem, onglau llym, ongl aflem,
 onglau aflwm
 gradd
 llinell syth
 estyn, plygu
 pren mesur, sgwaryn
 onglydd, cwmrawd

Cyfarwyddiadau

gwrandewch, ymunwch â, dywedwch, adroddwch
 meddylwch, dychmygwch, cofiwch
 dechreuwch o, dechreuwch â, cychwynnwch yn
 edrychwch ar, pwyntiwch at, dangoswch

rhowch, gosodwch
 trefnwch, aildrefnwch
 newidiwch, cyfnewidiwch
 holltwch, gwahanwch

parhewch â, daliwch ati i, ailadroddwch, ail-
 wnewch
 beth sy'n dod nesaf? rhagfynegwch
 disgrifiwch y patrwm, disgrifiwch y rheol

chwiliwch am, dewch o hyd i, darganfyddwch
 darganfyddwch bob ..., darganfyddwch ...
 gwahanol

ymchwiliwch
 dewiswch, penderfynwch
 casglwch

defnyddiwch, gwnewch, adeiladwch, ffurfiwch,
 hanerwch

dywedwch wrth, disgrifiwch, enwch, adnabyddwch
 trafodwch, siaradwch am
 eglurwch
 eglurwch eich dull gweithio
 eglurwch sut y cawsoch eich ateb
 eglurwch eich rhesymu
 rhowch enghraifft o ...
 dangoswch sut ...
 dangoswch eich gwaith cyfrifo
 cyfiawnhewch
 gwnewch ddatganiad

darllenwch, ysgrifennwch, cofnodwch
 ysgrifennwch mewn ffigurau
 cyflwynwch, cynrychiolwch
 dehonglwch
 dargopiwch, copiwwch
 cwblhewch, gorffennwch

llenwch, arlliwwch, tywyllwch, lliwwch
 labelwch, plotiwch

ticiwch, rhowch linell trwy
 lluniwch, tynnwch lun, brasluniwch
 tynnwch linell rhwng, cysylltwch (â'i gilydd)
 rhowch gylch o gwmpas, rhowch saeth

costiwch, cyfrwch, rhowch farciau rhifo

cyfrifwch, datryswwch, troswch i .../newidiwch yn ...
 ymchwiliwch (i), cwestiynwch, gofynnwch
 gwestiynau
 atebwch
 gwiriwch

CYFFREDINOL

yr un fath, gwahanol
 rhif(au) coll
 ffeithiau rhif, parau rhif, bondiau rhif
 gwerth mwyaf, gwerth lleiaf

llinell rif, trac rhif
 sgwâr rhifau, sgwâr cant
 cardiau rhif, grid rhifau
 abacws
 cownteri, ciwbiau, blociau, rhodenni
 dis, disiau, troellwr
 dominos
 pegiau, bwrdd pegiau, bwrdd pinnau
 geo-strbedi

yn un ffordd/ ffordd wahanol
 y ffordd orau, ffordd arall
 yn eu trefn, mewn trefn wahanol

Rhifau a'r system rifau

GWERTH LLE, TREFNU A THALGRYNNU

unedau, unau
degau, cannoedd, miloedd
deg mil, can mil, miliwn
digid, rhif un digid, ... dau ddigid, ... tri digid, ...
pedwar digid
rhifolyn
lle/safle, gwerth lle
yn cynrychioli
cyfnewid
yr un nifer â, yr un faint â
hafal i
>, mwy na
<, llai na
≥, mwy na neu hafal i
≤, llai na neu hafal i
rhagor, mwy, mwyaf
llai, lleiaf
un ... deg ... cant ... mil yn fwy/yn llai
cymharu, trefnu, maint
trefn esgynnol/ddisgynnol
cyntaf ... degfed ... ugeinfed
olaf, olaf ond un
cyn, ar ôl, nesaf
rhwng, hanner ffordd rhwng
dyfalu sawl/faint, amcangyfrif
bron yn, yn fras, yn agos at
amcangyfrif, brasamcan
≈, yn fras hafal i
ychydig yn fwy, ychydig yn llai
union, yn union
gormod, rhy ychydig, digon, dim digon
talgrynnu (i fyny neu i lawr), agosaf
talgrynnu i'r deg/cant/fil agosaf
cyfanrif, positif, negatif
uwchben/o dan sero, minws/negatif

PRIODWEDDAU RHIFAU A DILYNIANNAU RHIFAU

rhif, cyfrif, faint o ... ? sawl ... ?
odrif, eilrif
bob yn ail
sawl tro? sawl gwaith?
lluosrif
digid
nesaf, olynol
dilyniant
parhau (â)
rhagfynegi
patrwm, pâr, rheol
perthynas (rhwng)
didoli, dosbarthu, priodwedd
fformiwla

rhanadwy (â), rhanadwyedd, ffactor, ffactorio
rhif sgwâr
rhif cysefin, ffactor cysefin

FFRACSIYNAU, DEGOLION, CANRANNAU, CYMHAREB A CHYFRANNEDD

rhan, rhannau cyfartal
ffracsiwn, ffracsiwn bondrwm/pendrwm
rhif cymysg
rhifiadur, enwadur
cywerth, wedi ei leihau (i), canslo
un cyfan
hanner, chwarter, wythfed
traean, chweched, nawfed, deuddegfed
pumed, degfed, ugeinfed
canfed, milfed
cyfran, ym mhob, am bob
i bob, cynifer â
degolyn, ffracsiwn degol
pwynt degol, lle degol
canran, y cant, %

Gwaith cyfrifo

ADIO A THYNNU

adio, sym adio, yn fwy, plws, cynyddu
swm, cyfanswm, gyda'i gilydd
sgôr
dwbl, dyblu, bron yn ddwbl
faint yn fwy i wneud ... ?
tynnu, minws, lleihau
yn gadael, faint sydd dros ben/ar ôl?
gwahaniaeth rhwng
hanner, haneru
faint ydy ... yn fwy/llai na ... ?
faint yn fwy/llai ydy ... ?
mae ... yr un faint â ..., yn hafal i, arwydd
ffin y degau, ffin y cannoedd
ffin yr unedau, ffin y degfedau
gwrthdro

LLUOSI A RHANNU

setiau o, grwpiau o
... gwaith, lluoswm, lluos, wedi ei luosi â
lluosrif
unwaith, dwywaith, teirgwaith,
pedair gwaith, pum gwaith ... deg gwaith
sawl gwaith ei (faint, hyd, led ac ati)
adio drosodd a throsodd
arae, rhes, colofn
dyblu, haneru
rhannu'n gyfartal

un yr un, dau yr un, tri yr un ...
 grwpio fesul pâr, fesul tri, ... fesul deg
 grwpiau cyfartal o
 rhannu, wedi ei rannu â, wedi ei rannu'n, yn
 rhanadwy â
 gweddill
 ffactor, cyniferydd
 gwrthdro

DEFNYDDIO CYFRIFIANNELL

cyfrifiannell, arddangos, botwm, bysell
 bwydo, clirio, newid arwydd
 cysonyr, cylchol, cof, botwm/bysell gweithrediad

Datrys problemau

PENDERFYNU A RHESYMU

patrwm, pos
 cyfrifo, gwaith cyfrifo
 cyfrifo yn y pen/gwaith pen
 dull, strategaeth
 nodyn, nodi
 ateb
 cywir, anghywir
 beth gallen ni roi cynnig arno nesaf?
 sut cawsoch chi'r ateb?
 cyfrif, didoli, dros ben, ar ôl
 brawddeg rif
 arwydd, gweithrediad, symbol, hafaliad

ARIAN

arian
 darn arian, papur (punt ...)
 ceiniog, punt, £
 pris, cost
 prynu, wedi ei brynu, gwerthu, wedi ei werthu
 gwario, wedi ei wario
 talu
 newid, ... yn newid
 drud, yn costio mwy, drutach, drutaf
 rhad, yn costio llai, rhatach, rhataf
 faint ydy ... ? faint? sawl?
 cyfanswm, swm, gwerth
 disgownt,
 system arian

Trin data

cyfrif, marc rhifo, didoli, pleidleisio
 (cynnal) arolwg, holiadur
 data, cronfa ddata
 graff, graff bloc, graff llinell, pictogram
 cynrychioli
 grŵp, grwpio, set, setio
 rhestr, siart, siart bar, siart bar llinell
 siart marciau rhifo

tabl, tabl amledd
 diagram Carroll, diagram Venn
 label, pennawd, echelin
 diagram
 mwyaf poblogaidd, mwyaf cyffredin
 lleiaf poblogaidd, lleiaf cyffredin
 modd, amrediad, cymedr, cyfartaledd, canolrif
 ystadegau, dosbarthiad
 uchafswm/gwerth mwyaf, lleiafswm/gwerth lleiaf
 dosbarthu, canlyniad

TEBYGOLRWYDD

teg/diduedd, annheg
 tebygol, annhebygol, pa mor debygol, yr un mor
 debygol
 sicr, ansicr
 posibl, amhosibl
 siawns, siawns dda, siawns wael, dim siawns
 yr un siawns, siawns gyfartal, siawns deg, siawns
 hanner-hanner
 risg/menter, amheuaeth
 tuedd, tueddol, ar hap

Mesurau, siâp a gofod

MESURAU (CYFFREDINOL)

mesur, mesuriad
 maint
 cymharu
 uned, uned safonol, uned fetrig, uned imperial
 graddfa fesur, rhaniad
 dyfalu, amcangyfrif
 digon, dim digon, gormod, rhy ychydig
 bron yn ..., yn fras, tua ... , yn agos at ..., tua'r un
 faint â, brasamcan
 ychydig dros ..., ychydig o dan ...

HYD

hyd, lled, uchder, dyfnder
 hir, byr, tal, uchel, isel
 llydan, cul, dwfn, bas, trwchus, tenau
 hirach, byrrach, talach, uwch ac ati
 hiraf, byrraf, talaf, uchaf ac ati
 pell, pellach, pellaf, agos, yn ymyl
 pellter ar wahân ... rhwng ... i ... oddi wrth
 ymyl, perimedr, cylchedd
 cilometr, metr, centimetr, milimetr
 milltir, llathen, troedfedd, modfedd
 pren mesur, ffon fetr, tâp mesur, cwmpas

MÂS

mâs: mawr, mwy, bach, llai, yn cydbwysu
 pwysau: trwm/ysgafn, trymach/ysgafnach,
 trymaf/ysgafnaf
 pwysu, yn pwysu

BLWYDDYN 6

tunnell fetrig, cilogram, hanner cilogram, gram
pwys(i), owns
clorian

CYNHWYSEDD

cynhwysedd
llawn, hanner llawn
gwag
yn dal, yn cynnwys
litr, hanner litr, centilitr, mililitr
peint, galwyn
cynhwysydd, silindr mesur

ARWYNEBEDD

arwynebedd, gorchuddio, arwyneb
centimetr sgwâr (cm²), metr sgwâr (m²)
milimetr sgwâr (mm²)

AMSER

amser, faint o'r gloch
dyddiau'r wythnos: dydd Llun, dydd Mawrth ...
misoedd y flwyddyn: Ionawr, Chwefror ...
tymhorau: gwanwyn, haf, hydref, gaeaf
diwrnod, wythnos, pythefnos, mis,
blwyddyn, blwyddyn naid, canrif, mileniwm
penwythnos, bwrw'r Sul
pen-blwydd, gwyliau
calendr, dyddiad, dyddiad geni
bore, prynhawn, gyda'r nos, nos
a.m., p.m., hanner/canol dydd, hanner/canol nos
heddiw, ddoe, yfory
cyn, ar ôl, nesaf, diwethaf
nawr, cyn hir, cynnar, hwyr, cynharaf, hwyraf
cyflym, cyflymach, cyflymaf, yn gyflym
araf, arafach, arafaf, yn araf
hen, hŷn, hynaf, newydd, mwy newydd, mwyaf
newydd
cymryd mwy/llai o amser
faint o amser yn ôl? faint o amser sydd tan ... ?
faint o amser gymerwch chi i ... ?
amserlen, cyrraedd, gadael
awr, munud, eiliad
o'r gloch, hanner awr wedi, chwarter i, chwarter
wedi
cloc, oriawr, bysedd
cloc/oriawr/amserydd digidol/analog
cloc 24 awr, cloc 12 awr
Amser Safonol Greenwich, Amser Haf Prydain
Dyddlinell
pa mor aml?
bob amser, byth, yn aml, weithiau, ambell dro, fel
arfer

SIÂP A GOFOD

siâp, patrwm
fflat, gwastad, llinell
crwm, syth
crwn
gwag (cau), solid

cornel
pwynt, pigog
wyneb, ochr, ymyl, pen
didoli
gwneud, adeiladu, llunio, tynnu llinell, tynnu llun,
braslunio
canol, radiws, diamedr
cylchedd, cylchyn, cydganol, arc
rhwyl
arwyneb
ongl, ongl sgwâr
cyfath
croestorri, croestoriad
plân
sail (2-D), sylfaen (3-D), sylfaen sgwâr
fertig
haen, diagram
rheolaidd, afreolaidd
ceugrwm, amgrwm
agored, caeëdig
tangram

SIAPIAU 3-D

3-D, tri-dimensiwn
ciwb
ciwboid
pyramid
sffêr, hemisffer, sfferig
côn
silindr, silindrog
prism
tetrahedron, polyhedron, octahedron, dodecahedron

SIAPIAU 2-D

2-D, dau-ddimensiwn
cylch, cylchog, hanner cylch
triangl, trionglog
triangl hafalochrog, triangl isosgeles, triangl
anghyfochrog
sgwâr, rhombws
petryal, petryalog
pentagon, pentagonol
hecsagon, hecsagonol
heptagon
octagon, octagonol
polygon
pedrochr
barcut
paralelogram, trapesiwm

PATRYMAU A CHYMESUREDD

maint
mwy (na), llai (na)
yn gymesur
llinell cymesuredd, echelin cymesuredd
cymesuredd llinell, cymesuredd adlewyrchiad
plyg
cyfateb, cyfatebu
llinell ddrych, adlewyrchiad, adlewyrchu, trawsfudo
patrwm, patrwm sy'n ailadrodd

SAFLE, CYFEIRIAD A SYMUDIAD

safle

dros, o dan, oddi tano

uwchben, islaw, pen, gwaelod, ochr

ar, yn, tu allan, tu mewn, o gwmpas, o amgylch

o flaen, tu ôl, tu cefn, blaen, cefn

cyn, wedyn, yn ymyl, wrth ochr, nesaf at

gyferbyn â, ar wahân

rhwng, canol, ymyl, canolbwynt

cornel

cyfeiriad

taith, llwybr, map, cynllun

chwith, de

i fyny, i lawr, yn uwch, yn is

ymlaen, yn ôl, i'r ochr, ar draws

nesaf at, agos, pell

ar hyd, trwy, i, o, at, i gyfeiriad, oddi wrth

dringo, codi, gostwng, dod i lawr

grid, rhes, colofn

tardd, cyfesurynnau

clocwedd, gwrthglocwedd

pwynt cwrmpawd, gogledd, de, dwyrain, gorllewin,

G, D, Dn, Gn

gogledd ddwyrain, gogledd orllewin, de ddwyrain,

de orllewin

G Ddn, G On, D Ddn, D On

llorwedd, fertigol, croeslin, croeslinol

paralel, perpendicwlar

echelin x, echelin y

pedrant

symud, symudiad

llithro, rholio

troi, tro cyfan, hanner tro, chwarter tro, cylchdroi,

cylchdro

ongl, ... yn ongl fwy/lai na ...

ongl sgwâr, ongl lem, onglau llym, ongl aflem,

onglau aflwm, ongl atblyg

gradd

llinell syth

estyn, plygu

pren mesur, sgwaryn, onglydd, cwrmpas

Cyfarwyddiadau

gwrandewch, ymunwch â, dywedwch, adroddwch

meddylwch, dychmygwch, cofiwch

dechreuwch o, dechreuwch â, cychwynnwch yn

edrychwch ar, pwyntiwch at, dangoswch

rhowch, gosodwch, trefnwch, aildrefnwch

newidiwch, cyfnewidiwch, addaswch

holltwch, gwahanwch

parhewch â, daliwch ati i, ailadroddwch, ail-wnewch

beth sy'n dod nesaf? rhagfynegwch

disgrifiwch y patrwm, disgrifiwch y rheol

chwiliwch am, dewch o hyd i, darganfyddwch

darganfyddwch bob ..., darganfyddwch ... gwahanol

ymchwiliwch

dewiswch, penderfynwch

casglwch

defnyddiwch, gwnewch, adeiladwch, ffurfiwch,

hanerwch

dywedwch wrth, diffiniwch, disgrifiwch, enwch,

adnabyddwch

trafodwch, siaradwch am, eglurwch

eglwurwch eich dull gweithio

eglwurwch sut y cawsoch eich ateb

eglwurwch eich rhesymu

rhowch enghraifft o ...

dangoswch sut ...

dangoswch eich gwaith cyfrifo

cyfiawnhewch

gwnewch ddatganiad

darllenwch, ysgrifennwch, cofnodwch

ysgrifennwch mewn ffigurau

cyflwynwch, cynrychiolwch

dehonglwch

dargopiwch, copiwwch

cwbllhewch, gorffennwch

llenwch, arlliwchwch, tywyllwch, lliwchwch

labelwch, plotiwch

ticiwch, rhowch linell trwy

lluniwch, tynnwch lun, brasluniwch

tynnwch linell rhwng, cysylltwch (â'i gilydd)

rhowch gylch o gwmpas, rhowch saeth

costiwch, cyfrwch, rhowch farciau rhifo

cyfrifwch, datrysych, troswch i .../newidiwch yn ...

ymchwiliwch (i), holwch (data), cwestiynwch,

gofynnwch gwestiynau, profwch

atebwch

gwiriwch

CYFFREDINOL

yr un fath, unfath, gwahanol

rhif(au) coll

ffeithiau rhif, parau rhif, bondiau rhif

gwerth mwyaf, gwerth lleiaf

llinell rif, trac rhif

sgwâr rhifau, sgwâr cant

cardiau rhif, grid rhifau

abacws

cownteri, ciwbiau, blociau, rhodenni

dis, disiau, troellwr

dominos

pegiau, bwrdd pegiau, bwrdd pinnau

geo-stribedi

yn un ffordd/ ffordd wahanol

y ffordd orau, ffordd arall

yn eu trefn, mewn trefn wahanol

Geiriaduron mathemateg

Mae angen geiriadur mathemateg ar bob ystafell ddosbarth, a hwnnw'n addas ar gyfer oedran y disgyblion. Gallai hwn fod yn eiriadur a argraffwyd ac a gyhoeddwyd, megis *MathEiriau: Llyfr Geiriau Mathemateg*, Cynnal (ISBN 1 85787 026 3), neu yn un a baratowyd gan y disgyblion eu hunain. Yn ogystal â bod ar gael i'r plant allu troi ato i weld beth yw ystyr gwahanol eiriau, bydd hefyd wrth law pan fo'r athro neu athrawes am gyfeirio at eiriadur mathemateg.

Mae'r holl dermau sydd wedi eu cynnwys yn y llyfryn hwn i'w cael ar eu ffurf Gymraeg a Saesneg, ynghyd â'u cenedl a'u ffurfiau lluosog, yn *Y Termiadur Ysgol* a gyhoeddwyd gan ACCAC ym 1998 (ISBN 1 86112 180 6).

Cyhoeddwyd dan nawdd Cynllun Cyhoeddiadau Cyd-bwyllgor Addysg Cymru

Geirfa Mathemateg: addasiad Cymraeg o'r gyfrol
Mathematical Vocabulary, The National Numeracy Strategy
a gyhoeddwyd gan yr Adran Addysg a Chyflogaeth â chymorth
BEAM Publications a'r Hamilton Educational Trust

Cyhoeddwyd gan Uned Iaith Genedlaethol Cymru, CBAC
245 Rhodfa'r Gorllewin, Caerdydd CF5 2YX

© Hawlfraint y Goron 1999 ®

© Testun Cymraeg: Cyd-bwyllgor Addysg Cymru 1999 ®

Lluniau gwreiddiol y clawr: © Roy Richardson ®

ISBN 1 86085 358 7

Argraffwyd yng Nghymru gan Gwmni Hackman Cyf.,
Tonypandy, Rhondda (01443) 441100

ISBN 1-86085-358-7

9 781860 853586 >